

wetenschappelijk bureau voor
onderzoek, expertise en advies
op het gebied van leefwijzen,
verslaving en daaraan gerelateerde
maatschappelijke ontwikkelingen

Het meten van probleemdrinken

Rapportage van de ontwikkeling van een verkorte
vragenlijst ter meting van problematisch
alcoholgebruik in de algemene bevolking

G.J. Meerkerk
M. Derickx
F. Tan
D. van Dijck
R. Knibbe

Het meten van probleemdrukken

Rapportage van de ontwikkeling van een verkorte vragenlijst ter meting van problematisch alcoholgebruik in de algemene bevolking

Gert-Jan Meerkerk¹

Mieke Derickx²

Frans Tan²

Daksha van Dijck²

Ronald Knibbe^{1,2}

1: IVO

2: Universiteit van Maastricht

Heemraadssingel 194

3021 DM Rotterdam

tel. (010) 425 33 66

www.ivo.nl

ISBN: 978-90-74234-67-2

INHOUDSOPGAVE

BLZ.

7	SAMENVATTING
9	INLEIDING
10	METHODE
10	Dataverzameling
10	De oorspronkelijke vragenlijst
12	Dataschoning
15	Onderzoekspopulatie
15	ANALYSES
15	Dichotomisering
16	Frequentieverdelingen
24	Verkennde analyses
24	<u>Interne consistentie</u>
29	Conclusie ten aanzien van de interne consistentie
29	<u>Factoranalyse</u>
42	Samenvatting voorbereidende factoranalyses
44	Ontwikkeling verkorte vragenlijst
45	<u>Drie subschalen</u>
46	<u>Item reducerende regressieanalyses</u>
50	<u>Controleanalyses</u>
51	Conclusie
51	DE PRAKTISCHE TOEPASSING VAN DE VERKORTE VRAGENLIJST
	PROBLEEMDRINKEN
52	Antwoordcategorieën
53	Score op de verkorte vragenlijst probleemdrinken
55	Prevalentiebepaling
56	<u>Drempelwaarde verkorte vragenlijst probleemdrinken</u>
59	<u>Prevalentie volgens de oorspronkelijke en verkorte vragenlijst</u> <u>probleemdrinken</u>
59	Invloed leeftijd, geslacht en opleiding
61	Longitudinale voorspelling van probleemdrinken
61	CONCLUSIES
63	REFERENTIES
65	BIJLAGE 1 VRAGEN STANDAARD ALCOHOL VERSIE NOVEMBER 2003
67	APPENDIX DE VERKORTE VRAGENLIJST PROBLEEMDRINKEN

SAMENVATTING

Het huidige project is opgezet om een korte en gemakkelijk af te nemen, betrouwbare en valide vragenlijst te ontwikkelen waarmee op populatieniveau probleemdrinken kan worden gemeten. Onder probleemdrinken wordt hierbij verstaan het voorkomen van alcoholgerelateerde problemen gezien vanuit een sociaal epidemiologisch perspectief. Probleemdrinken onderscheidt zich daarbij van concepten uit de DSM-III en DSM-IV als alcoholafhankelijkheid en alcoholmisbruik (APA, 1995) door de veelvoud aan multidimensionele aspecten die aan het concept probleemdrinken ten grondslag liggen. Deze aspecten kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op directe fysieke gevolgen (dronkenschap) maar ook op meer indirecte gevolgen zoals ongelukken ten gevolge van alcoholgebruik, alsook verminderd psychologisch functioneren of sociale problemen. Bij de definiëring van probleemdrinken wordt, zowel ten aanzien van het vóórkomen van problemen als ten aanzien van de alcoholconsumptie, een drempelwaarde gehanteerd om te voorkomen dat door een incidenteel probleem of door het vóórkomen van problemen zonder substantiële alcoholconsumptie, iemand ten onrechte als probleemdrinker wordt aangeduid.

De aan alcoholgebruik gerelateerde problemen kenmerken zich, zoals zojuist omschreven, door een grote verscheidenheid aan verschijningsvormen en juist deze verscheidenheid heeft er toe geleid dat het oorspronkelijke instrument om probleemdrinken te meten zo omvangrijk was dat implementatie in bijvoorbeeld gezondheidsenquêtes van de GGD ernstig werd bemoeilijkt. De oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken (Garretsen, 1983; Knibbe, 1984; Van Dijck & Knibbe, 2005) omvatte 37 items en was ingedeeld in 5 probleemgebieden: Psychologische afhankelijkheid, Symptomatisch drinken, Problemen met de omgeving, Gezondheidsproblemen en alcoholgerelateerde ongelukken, Dronkenschap/Kater. Met behulp van verschillende statistische analyse technieken is in dit project getracht het aantal items zo ver mogelijk te reduceren zonder daarbij het aan de vragenlijst ten grondslag liggende concept geweld aan te doen.

Uit de verkennende (Factor) analyses kwam naar voren dat binnen de 37 items drie onderliggende dimensies kunnen worden onderscheiden:

- Signalen van excessief (binge) drinken (bijvoorbeeld het vóórkomen van dronkenschap),

- Drinken als coping mechanisme (bijvoorbeeld het gebruik van alcohol om zich beter te voelen) en
- Negatieve psychosociale gevolgen van drinken (bijvoorbeeld naasten die klagen over het alcoholgebruik).

Deze dimensies komen niet overeen met de 5 oorspronkelijke probleemgebieden. De 3 dimensies bleken wel redelijk betrouwbare subschalen van respectievelijk 6 en twee keer 5 items te vormen die vervolgens met behulp van Regressie technieken verder gereduceerd zijn tot 3 schaaltes met elk 3 items. Vervolgens is nagegaan of de score op deze 9 items representatief mag worden geacht voor de score op de 37 items van de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken. Met behulp van correlatieve en sensitiviteits en specificiteits berekeningen bleek dat de score op de 9 items zeer wel indicatief is voor de score op de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken. De representativiteit van de score bleek bovendien redelijk onafhankelijk van de leeftijd, het geslacht en de opleiding van de respondenten. Tot slot bleek de score op de verkorte vragenlijst probleemdrinken de verandering van probleemdrinkstatus in een tijdspanne van 1 jaar slechts in geringe mate minder goed te voorspellen dan de score op de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken.

De (ruwe) score op de verkorte vragenlijst probleemdrinken is eenvoudig te berekenen door de scores van de afzonderlijke items bij elkaar op te tellen. De aldus verkregen score, variërend van 0 tot 33, is, in combinatie met de drempelwaarde voor de alcoholconsumptie, indicatief voor de ernst van probleemdrinken. Daarnaast kunnen de items gedichotomiseerd worden waarbij, in combinatie met de drempelwaarde voor de alcoholconsumptie, een score van minimaal 2 positieve antwoorden duidt op probleemdrinken. Deze laatste maat is geschikt om respondenten in wel of niet probleemdrinker in te delen wat relevant is voor bijvoorbeeld monitorvraagstukken of beleidsevaluaties.

Concluderend kan worden gesteld dat door het gebruik van de verkorte vragenlijst probleemdrinken op een eenvoudige en snelle maar ook betrouwbare en valide manier probleemdrinken gemeten kan worden. De verschillen in de meetprestaties tussen de oorspronkelijke en de verkorte vragenlijst probleemdrinken blijken gering.

INLEIDING

Het bestrijden en voorkómen van alcoholgerelateerde problemen vormt een belangrijk doel van zowel de lokale als (inter)nationale overheid (*Alcoholnota; Nota over de intensivering van het beleid tegen alcoholmisbruik (2001-2003)*, 2000; *Kiezen voor gezond leven 2007 - 2010*, 2006; *Mededeling van de commissie aan de raad, het Europees parlement, het Europees economisch en sociaal comité en het comité van de regio's Een EU-strategie ter ondersteuning van de lidstaten bij het beperken van aan alcohol gerelateerde schade*, 2006). Onder alcoholgerelateerde problemen wordt hierbij verstaan: lichamelijke, psychologische en sociale problemen waarbij het overmatige gebruik van alcohol een rol speelt bij de totstandkoming en/of de instandhouding van het probleem. Het alcoholgebruik speelt daarbij dus niet noodzakelijkerwijs een causale rol.

Voor een evaluatie van beleid dat gericht is op het terugdringen van alcoholgerelateerde problemen is het van belang de prevalentie van probleemdrinken binnen een bepaalde populatie te kunnen vaststellen en monitoren. De definitie van probleemdrinken zoals hierboven beschreven, impliceert echter een uitgebreide vragenlijst met een groot aantal items die betrekking hebben op de diverse lichamelijke, psychologische en sociale facetten van probleemdrinken. Hiervoor is, in bijvoorbeeld door GGD en CBS uitgevoerd onderzoek naar gezondheidsgedrag, vaak onvoldoende ruimte, gegeven dat ook roken, voeding, lichaamsbeweging en ander gezondheidsgedrag gemeten dient te worden. Noodgedwongen beperken de regelmatig uitgevoerde onderzoeken naar gezondheidsgedrag zich wat alcoholgebruik betreft dan ook veelal tot slechts enkele vragen naar de frequentie van alcoholgebruik, het aantal glazen per keer en eventueel het aantal keren dat er meer dan 6 glazen per gelegenheid werd gedronken. Hierdoor is onbekend in welke mate alcoholgebruik gepaard gaat met problemen en kan bovendien geen kennis verzameld worden over bijvoorbeeld regionale verschillen of veranderingen over de tijd wat betreft de prevalentie van alcoholgerelateerde problemen.

Doel van het in dit rapport beschreven project is de ontwikkeling van een korte vragenlijst met behulp waarvan op een snelle en weinig belastende maar ook betrouwbare en valide wijze de prevalentie van probleemdrinken kan worden vastgesteld. Uitgangspunt vormt een vragenlijst bestaande uit 37 items welke in eerder onderzoek is gebruikt om de prevalentie van probleemdrinken in de Nederlandse volwassen bevolking te bepalen (Van Dijck & Knibbe, 2005). Analoog aan de aanpak

van Math Candel (2001) zal met behulp van verschillende statistische technieken getracht worden het aantal items terug te brengen waarbij zo veel mogelijk informatie ten aanzien van probleemdrinken behouden blijft.

METHODE

Dataverzameling

De data voor het huidige project komen uit een in 2003 benaderde steekproef van de Nederlandse bevolking van 16 tot 70 jaar. Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de dataverzameling zie het rapport 'De prevalentie van probleemdrinken in Nederland' (Van Dijck & Knibbe, 2005).

De oorspronkelijke dataset bevat 7546 personen. Voor de analyses van het huidige project zijn alleen die mensen geselecteerd die aangaven dat zij het afgelopen jaar wel eens alcoholhoudende drank hebben gedronken. Dit betreft 86,4% van het totaal (zie Tabel 1) wat overeenkomt met 6518 respondenten.

Tabel 1 Drankgebruik afgelopen jaar

Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens alcoholhoudende dranken gedronken?	Frequentie	Percentage
Nee, ik heb nooit alcoholhoudende dranken gedronken.	653	8,7
Ik dronk vroeger wel, maar de afgelopen 12 maanden niet.	251	3,3
Ja, ik heb de afgelopen 12 maanden wel eens alcohol gedronken.	6518	86,4
Niets ingevuld	124	1,6
Totaal	7546	100,0

De oorspronkelijke vragenlijst

De oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken bestaat uit 37 items onderverdeeld in 5 probleemgebieden:

Psychologische afhankelijkheid (Coping) (7 items: 4.18.1 t/m 6 + 4.19.1¹)

1. Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten. (4.18 1)
2. Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben. (4.18 2)
3. Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben. (4.18 3)
4. Drinken helpt me om beter te denken en te werken. (4.18 4)

¹ De nummering weergegeven achter de items komt overeen met de nummering in het rapport van van Dijck en Knibbe (2005).

5. Drinken geeft me meer zelfvertrouwen. (4.18 5)
6. Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben. (4.18 6)
7. Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken. (4.19 1)

Symptomatisch drankgebruik (8 items: 4.19.2 t/m 9)

8. Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was. (4.19 2)
9. Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan. (4.19 3)
10. Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen. (4.19 4)
11. Ik dronk wel eens stiekem. (4.19 5)
12. Voordat ik naar een feestje ging nam ik gauw een paar glaasjes om zeker te zijn dat ik genoeg kreeg. (4.19 6)
13. Ik begon s morgens al te drinken, meteen nadat ik opgestaan was. (4.19 7)
14. Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen. (4.19 8)
15. Ik ging soms door met drinken terwijl ik mezelf beloofd had dat niet te doen. (4.19 9)

Problemen met de omgeving (16 items: 4.19.11, 12, 4.20.1, 3 t/m 10, 4.21.1 t/m 5)

16. Ik kon mijn werk niet doen omdat ik de dag ervoor te veel gedronken had. (4.19 11)
17. Ik ben op mijn werk dronken of aangeschoten geweest. (4.19 12)
18. Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken. (4.20 1)
19. Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad. (4.20 3)
20. Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik. (4.20 4)
21. Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met vrienden of kennissen gehad. (4.20 5)
22. Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken. (4.20 6)
23. De burens zeiden dat ik minder zou moeten drinken. (4.20 7)
24. Heeft uw drinken bij u wel eens geleid tot last met politie en/of justitie. (4.20 8)

25. Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u door drinken agressief wordt. (4.20 9)
26. Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel geld opmaakt aan drinken. (4.20 10)
27. Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met burens gehad. (4.21 1)
28. Mijn drinken was mede oorzaak voor het verlies van een vriendschap of van verwijdering tussen mij en mijn vrienden. (4.21 2)
29. Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad. (4.21 3)
30. Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk. (4.21 4)
31. Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken. (4.21 5)

Gezondheidsproblemen en alcoholgerelateerde ongelukken (4 items: 4.21.6 t/m 9)

32. Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden volgens u nadelige invloed gehad op uw gezondheid. (4.21 6)
33. Heeft de dokter de afgelopen 12 maanden wel eens een opmerking gemaakt dat u minder zou moeten gaan drinken. (4.21 7)
34. Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken. (4.21 8)
35. Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had. (4.21 9)

Dronkenschap en/of kater (2 items: 4.23 + 4.24)

36. Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten? (4.23)
37. Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond? (4.24)

Dataschoning

Het aantal ontbrekende waarden verschilt per item: minimaal 111 (1,7%; item 4.24: Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?) tot maximaal 245 (3,8%; item 4.19.12: Ik ben op mijn werk dronken of aangeschoten geweest.). Tabel 2 geeft een overzicht van het aantal ontbrekende waarden per item. De variatie in het aantal ontbrekende waarden per item blijkt beperkt, enkel de items

van vraag 4.19 lijken gemiddeld meer ontbrekende waarden te hebben dan de overige items. Het aantal ontbrekende waarden geeft geen aanleiding op voorhand een item buiten de analyses te laten.

Tabel 2 Aantal ontbrekende waarden per item

Item	# ontbrekend	Item	# ontbrekend
4.18 1	171	4.20 4	183
4.18 2	185	4.20 5	185
4.18 3	160	4.20 6	181
4.18 4	188	4.20 7	186
4.18 5	186	4.20 8	188
4.18 6	185	4.20 9	180
4.19 1	223	4.20 10	179
4.19 2	220	4.21 1	172
4.19 3	216	4.21 2	176
4.19 4	216	4.21 3	187
4.19 5	222	4.21 4	194
4.19 6	222	4.21 5	211
4.19 7	215	4.21 6	175
4.19 8	225	4.21 7	175
4.19 9	228	4.21 8	182
4.19 11	241	4.21 9	187
4.19 12	245	4.23	117
4.20 1	180	4.24	111
4.20 3	193		

Het aantal ontbrekende waarden per respondent over alle 37 probleemitems varieert van 0 tot 37 (zie Tabel 3). De overgrote meerderheid (91,0%) van de respondenten heeft op alle vragen een antwoord gegeven. Aangezien in de analyses uitgegaan wordt van ‘listwise deletion’ en dus personen die 1 of meer van de 37 items onbeantwoord hebben gelaten niet in de analyses worden meegenomen, worden al in dit stadium alle respondenten geselecteerd die geen van de 37 items onbeantwoord hebben gelaten. Het aantal voor de analyses beschikbare respondenten komt daarmee op 5929.

Middels non-respons analyses is nagegaan of het verwijderen van de respondenten met één of meer ontbrekende waarden invloed heeft op de representativiteit van de steekproef (non-respons bias). Hiertoe zijn de respondenten die geen ontbrekende waarden hadden (n=5929) op een aantal sleutelvariabelen (demografische variabelen en variabelen die betrekking hebben op de alcoholconsumptie) vergeleken met de respondenten die één of meer van de 37 items onbeantwoord hebben gelaten (n=589). Uit deze analyses blijken verschillen tussen beide groepen op de demografische variabelen geslacht, leeftijd en opleiding. De respondenten zonder ontbrekende waarden op de 37 items zijn, vergeleken met de

respondenten die minstens één ontbrekende waarde hadden, gemiddeld iets vaker van het mannelijk geslacht (resp. 56,5% vs. 51,2%, $p < ,05$), gemiddeld iets jonger (resp. 45,7 jaar vs. 52,1 jaar, $p < ,01$) en gemiddeld iets hoger opgeleid (resp. 61,9% vs. 38,5% heeft tenminste middelbaar beroepsonderwijs of hoger algemeen onderwijs en VWO, $p < ,01$). Daarnaast zijn beide groepen vergeleken op de alcoholconsumptievariabelen: aantal doordeweekse drinkdagen, gemiddeld aantal glazen op een doordeweekse dag, aantal drinkdagen in het weekend, gemiddeld aantal glazen op een weekenddag, en de daar uit resulterende variabelen doordeweekse consumptie, weekend consumptie en weekconsumptie. Er blijken geen grote verschillen in alcoholconsumptie te bestaan, de respondenten zonder ontbrekende waarden op de 37 items blijken enkel op doordeweekse dagen gemiddeld iets minder te consumeren (4,6 vs. 5,3 glazen/week, $p < ,05$).

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat er wat betreft de alcoholconsumptiegerelateerde variabelen nauwelijks sprake is van selectieve non-respons. Wat betreft de demografische variabelen lijkt er wel sprake van selectieve non-respons; de respondenten die minstens één item onbeantwoord hebben gelaten zijn gemiddeld vaker vrouw, iets ouder en lager opgeleid.

Tabel 3 Aantal ontbrekende waarden op alle 37 probleem items

#	Frequentie	Percentage	#	Frequentie	Percentage
0	5929	91,0	19	2	,0
1	220	3,4	20	5	,1
2	44	,7	21	1	,0
3	14	,2	22	3	,0
4	16	,2	23	2	,0
5	27	,4	24	2	,0
6	22	,3	25	3	,0
7	1	,0	26	3	,0
8	1	,0	27	3	,0
9	10	,2	28	3	,0
10	3	,0	29	10	,2
11	42	,6	30	4	,1
12	2	,0	31	10	,2
13	1	,0	32	2	,0
14	4	,1	33	2	,0
15	4	,1	34	6	,1
16	6	,1	35	40	,6
17	3	,0	37	63	1,0
18	5	,1	Total	6518	100,0

Onderzoekspopulatie

De steekproef die voor de analyses wordt gebruikt bestaat uit de respondenten die hebben aangegeven het afgelopen jaar wel eens alcohol gedronken te hebben en geen van de 37 probleemitems onbeantwoord heeft gelaten (N = 5929). De steekproef bevat 3311 mannen (56,5%) en 2548 vrouwen (43,5%), 70 respondenten (1,2%) hebben geen antwoord gegeven op deze vraag. De leeftijd van de respondenten varieert van 16 tot en met 70 jaar en bedraagt gemiddeld 45,7 jaar (S.D. 13,13, Mediaan 46,0). De overgrote meerderheid (96,9%) van de respondenten is in Nederland geboren, 1,2% is in Suriname geboren, 1,1% in Indonesië en telkens minder dan een half procent in respectievelijk Turkije, de Nederlandse Antillen, Aruba of Marokko. De meeste respondenten zijn getrouwd (60,5%). Ongeveer een zesde (17,6%) is ongetrouwd en ook nooit getrouwd geweest, 11,2% woont ongehuwd samen, 7,1% is gescheiden en 2,7% is weduwe of weduwnaar. Het grootste deel (47,6%) rekt zichzelf niet tot een bepaalde kerk of godsdienstige groepering, iets minder dan een derde (29,1%) rekt zichzelf tot het Rooms-katholieke geloof, 12,3% tot het Nederlands Hervormde geloof, 5,8% tot het gereformeerde geloof en 0,8% tot de Islam. Eén derde van de respondenten (33,2%) heeft hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs genoten. Een vergelijkbaar grote groep (32,5%) heeft lager beroepsonderwijs of middelbaar algemeen voortgezet onderwijs en een iets kleinere groep (26,2%) heeft middelbaar beroepsonderwijs of hoger algemeen en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs genoten.

ANALYSES

Dichotomisering

Uit het rapport 'De prevalentie van probleemdrinken in Nederland' (Van Dijck & Knibbe, 2005), tabel 2.3 met de daar onderstaande tekst op blz. 16 en 17, wordt duidelijk dat de 37 items gedichotomiseerd² zijn voor de berekening van de probleemindex. Ook voor de huidige exercitie worden de items op dezelfde manier gedichotomiseerd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er bij de 37 oorspronkelijke items van de probleemschaal vijf verschillende antwoordschalen zijn toegepast. Deze verschillende antwoordschalen zouden zorgen voor verschillende gewichten van de

---

² Met uitzondering van de eerste 6 items van het probleemgebied Psychologische afhankelijkheid, deze items zijn in het genoemde rapport getrichotomiseerd. In het huidige project worden echter alle items gedichotomiseerd.

items wanneer deze items in bijvoorbeeld een factoranalyse worden opgenomen. Om dit probleem te voorkomen worden de items gedichotomiseerd, nadeel hiervan is wel dat hiermee enige informatie wordt weggegooid. Overigens zullen de uiteindelijk overblijvende items van de verkorte schaal zo veel mogelijk worden voorzien van uniforme antwoordschalen. Voor de dichotomisatie worden de volgende regels aangehouden:

- 4-punts helemaal (on)eens schaal van vraag 4.18 item 1 t/m 6:
tamelijk/helemaal mee oneens = 0, tamelijk/helemaal mee eens = 1
- 6-punts hoe vaak schaal van vraag 4.19 item 1 t/m 12: niet = 0, rest = 1
- 4-punts hoe vaak schaal van vraag 4.20 item 1 t/m 10: niet = 0, rest = 1
- dichotome wel/niet schaal van vraag 4.21 item 1 t/m 9: niet = 0, wel = 1
- 7-punts hoe vaak schaal van vraag 4.23 en 4.24: minder dan 1 dag per maand of niet = 0, rest = 1

Frequentieverdelingen

Onderstaand worden de frequentieverdelingen van alle 37 probleemitems gepresenteerd. Aangezien voor de analyses gebruik wordt gemaakt van gedichotomiseerde items staan in de tabellen, daar waar van toepassing, ook de gedichotomiseerde aantallen en percentages.

4.18 1 Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
Helemaal mee eens	60	1,0		
Tamelijk mee eens	609	10,3	669	11,3
Tamelijk mee oneens	1013	17,1	5260	88,7
Helemaal mee oneens	4247	71,6		
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.18 2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
Helemaal mee eens	111	1,9		
Tamelijk mee eens	942	15,9	1053	17,8
Tamelijk mee oneens	1230	20,7	4876	82,2
Helemaal mee oneens	3646	61,5		
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.18 3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
Helemaal mee eens	173	2,9		
Tamelijk mee eens	1191	20,1	1364	23,0
Tamelijk mee oneens	1125	19,0	4565	77,0
Helemaal mee oneens	3440	58,0		
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.18 4 Drinken helpt me om beter te denken en te werken.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
Helemaal mee eens	10	,2		
Tamelijk mee eens	73	1,2	83	1,4
Tamelijk mee oneens	491	8,3	5846	98,6
Helemaal mee oneens	5355	90,3		
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.18 5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
Helemaal mee eens	93	1,6		
Tamelijk mee eens	769	13,0	862	14,5
Tamelijk mee oneens	941	15,9	5067	85,5
Helemaal mee oneens	4126	69,6		
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.18 6 Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
Helemaal mee eens	53	,9		
Tamelijk mee eens	287	4,8	340	5,7
Tamelijk mee oneens	551	9,3	5589	94,3
Helemaal mee oneens	5038	85,0		
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 1 Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	7	,1		
6 à 11 keer	3	,1		
4 à 5 keer	7	,1		
2 à 3 keer	16	,3		
1 keer	15	,3	48	,8
Niet	5881	99,2	5881	99,2
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 2 Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	19	,3		
6 à 11 keer	18	,3		
4 à 5 keer	40	,7		
2 à 3 keer	93	1,6		
1 keer	112	1,9	282	4,8
Niet	5647	95,2	5647	95,2
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	12	,2		
6 à 11 keer	14	,2		
4 à 5 keer	57	1,0		
2 à 3 keer	166	2,8		
1 keer	343	5,8	592	10,0
Niet	5337	90,0	5337	90,0
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	76	1,3		
6 à 11 keer	63	1,1		
4 à 5 keer	89	1,5		
2 à 3 keer	274	4,6		
1 keer	275	4,6	777	13,1
Niet	5152	86,9	5152	86,9
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 5 Ik dronk wel eens stiekem.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	8	,1		
6 à 11 keer	6	,1		
4 à 5 keer	19	,3		
2 à 3 keer	46	,8		
1 keer	65	1,1	144	2,4
Niet	5785	97,6	5785	97,6
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 6 Voordat ik naar een feestje ging nam ik gauw een paar glaasjes om zeker te zijn dat ik genoeg kreeg.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	10	,2		
6 à 11 keer	9	,2		
4 à 5 keer	17	,3		
2 à 3 keer	43	,7		
1 keer	73	1,2	152	2,6
Niet	5777	97,4	5777	97,4
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 7 Ik begon s morgens al te drinken, meteen nadat ik opgestaan was.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	6	,1		
6 à 11 keer	3	,1		
4 à 5 keer	3	,1		
2 à 3 keer	11	,2		
1 keer	16	,3	39	,7
Niet	5890	99,3	5890	99,3
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 8 Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	18	,3		
6 à 11 keer	15	,3		
4 à 5 keer	33	,6		
2 à 3 keer	121	2,0		
1 keer	148	2,5	335	5,7
Niet	5594	94,3	5594	94,3
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 9 Ik ging soms door met drinken terwijl ik mezelf beloofd had dat niet te doen.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	35	,6		
6 à 11 keer	34	,6		
4 à 5 keer	70	1,2		
2 à 3 keer	237	4,0		
1 keer	267	4,5	643	10,8
Niet	5286	89,2	5286	89,2
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 11 Ik kon mijn werk niet doen omdat ik de dag ervoor te veel gedronken had.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	0	0		
6 à 11 keer	9	,2		
4 à 5 keer	9	,2		
2 à 3 keer	69	1,2		
1 keer	191	3,2	278	4,7
Niet	5651	95,3	5651	95,3
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.19 12 Ik ben op mijn werk dronken of aangeschoten geweest.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
12 of meer keer	3	,1		
6 à 11 keer	3	,1		
4 à 5 keer	6	,1		
2 à 3 keer	28	,5		
1 keer	78	1,3	118	2,0
Niet	5811	98,0	5811	98,0
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.20 1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
4 of meer keer	124	2,1		
2 à 3 keer	208	3,5		
1 keer	297	5,0	629	10,6
Niet	5300	89,4	5300	89,4
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.20 3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
4 of meer keer	13	,2		
2 à 3 keer	33	,6		
1 keer	72	1,2	118	2,0
Niet	5811	98,0	5811	98,0
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.20 4 Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage Dichotoom
4 of meer keer	24	,4		
2 à 3 keer	35	,6		
1 keer	98	1,7	157	2,6
Niet	5772	97,4	5772	97,4
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.20 5 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met vrienden of kennissen gehad.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage Dichotoom
4 of meer keer	5	,1		
2 à 3 keer	11	,2		
1 keer	43	,7	59	1,0
Niet	5870	99,0	5870	99,0
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.20 6 Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
4 of meer keer	12	,2		
2 à 3 keer	19	,3		
1 keer	43	,7	74	1,2
Niet	5855	98,8	5855	98,8
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.20 7 De burens zeiden dat ik minder zou moeten drinken.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
4 of meer keer	2	,0		
2 à 3 keer	0	0		
1 keer	7	,1	9	,2
Niet	5920	99,8	5920	99,8
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.20 8 Heeft uw drinken bij u wel eens geleid tot last met politie en/of justitie.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
4 of meer keer	2	,0		
2 à 3 keer	19	,3		
1 keer	75	1,3	96	1,6
Niet	5833	98,4	5833	98,4
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.20 9 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u door drinken agressief wordt.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
4 of meer keer	5	,1		
2 à 3 keer	16	,3		
1 keer	56	,9	77	1,3
Niet	5852	98,7	5852	98,7
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.20 10 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel geld opmaakt aan drinken.

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
4 of meer keer	21	,4		
2 à 3 keer	24	,4		
1 keer	45	,8	90	1,5
Niet	5839	98,5	5839	98,5
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.21 1 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met burens gehad.

	Frequentie	Percentage
Wel	7	,1
Niet	5922	99,9
Total	5929	100,0

4.21 2 Mijn drinken was mede oorzaak voor het verlies van een vriendschap of van verwijdering tussen mij en mijn vrienden.

	Frequentie	Percentage
Wel	28	,5
Niet	5901	99,5
Total	5929	100,0

4.21 3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad.

	Frequentie	Percentage
Wel	6	,1
Niet	5923	99,9
Total	5929	100,0

4.21 4 Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk.

	Frequentie	Percentage
Wel	4	,1
Niet	5925	99,9
Total	5929	100,0

4.21 5 Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken.

	Frequentie	Percentage
Wel	5	,1
Niet	5924	99,9
Total	5929	100,0

4.21 6 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden volgens u nadelige invloed gehad op uw gezondheid.

	Frequentie	Percentage
Wel	211	3,6
Niet	5718	96,4
Total	5929	100,0

4.21 7 Heeft de dokter de afgelopen 12 maanden wel eens een opmerking gemaakt dat u minder zou moeten gaan drinken.

	Frequentie	Percentage
Wel	72	1,2
Niet	5857	98,8
Total	5929	100,0

4.21 8 Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken.

	Frequentie	Percentage
Wel	8	,1
Niet	5921	99,9
Total	5929	100,0

4.21 9 Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had.

	Frequentie	Percentage
Wel	39	,7
Niet	5890	99,3
Total	5929	100,0

4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
Elke dag	9	,2		
5 à 6 dagen per week	8	,1		
3 à 4 dagen per week	23	,4		
1 à 2 dagen per week	173	2,9		
1 à 3 dagen per maand	574	9,7	787	13,3
Minder dan 1 dag per maand	1831	30,9	5142	86,7
Niet	3311	55,8		
Total	5929	100,0	5929	100,0

4.24 Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?

	Frequentie	Percentage	Frequentie dichotoom	Percentage dichotoom
Elke dag	7	,1		
5 à 6 dagen per week	5	,1		
3 à 4 dagen per week	6	,1		
1 à 2 dagen per week	65	1,1		
1 à 3 dagen per maand	408	6,9	491	8,3
Minder dan 1 dag per maand	1608	27,1	5438	91,7
Niet	3830	64,6		
Total	5929	100,0	5929	100,0

Uit de frequentieverdelingen van de 37 items kan worden opgemaakt dat de verdeling van de antwoorden op de meeste items (zeer) scheef verdeeld is en dat er bij diverse items zelfs sprake is van een extreem scheve verdeling. Bijvoorbeeld bij de items 4.21.3 t/m 4.21.5 geven slechts 6 of minder ($\leq 0,1\%$) van de bijna 6000 respondenten aan de betreffende ervaring gehad te hebben. Deze extreem scheef verdeelde items zijn slechts voor een zeer klein deel van de populatie relevant en differentiëren nauwelijks in het overgrote deel van de populatie. Bovendien kunnen dergelijke extreem scheef verdeelde items leiden tot schijnfactoren bij factor analyses. Toch wordt er hier voor gekozen niet op voorhand dergelijke extreem scheef verdeelde items te verwijderen.

Verkennde analyses

Interne consistentie

Onderstaand worden de resultaten weergegeven van de verkennende interne consistentie analyses. Deze beschrijven, in termen van Cronbach's α , de betrouwbaarheid van de oorspronkelijke schaal bestaande uit 37 items en de 5 probleemgebieden die elk een subschaal vormen. Ook worden voor de verschillende

schalen per item de item-rest correlaties en ‘ α if item deleted’ weergegeven. Voor deze analyses werden de gedichotomiseerde items gebruikt.

Waarden voor Cronbach’s α vanaf 0.70 zijn acceptabel. Middels deze analyse is ook te zien of de interne consistentie van de schaal verhoogd zou kunnen worden door items uit de schaal te verwijderen. Dit geldt voor items waarvoor Cronbach’s α stijgt indien deze uit de schaal gelaten worden (*α if item deleted*). Voor het Rasch model dienen (bij een zgn. normaal verdeelde latente trek score) de item-rest correlaties voor alle items ongeveer even groot te zijn. Ook kan de aanname van gelijke itemdiscriminatieparameters zoals die in een Raschanalyse verondersteld worden, gecontroleerd worden (Candel, 2001).

De resultaten van de betrouwbaarheidsanalyses staan weergegeven in Tabel 4. De betrouwbaarheid van de gehele schaal is redelijk tot goed, die van de subschalen matig tot redelijk. De betrouwbaarheid van de subschalen is aan de lage kant wat mede wordt veroorzaakt door het geringe aantal items. Wanneer voor het geringe aantal items gecorrigeerd wordt en Cronbach’s α geëxtrapoleerd wordt naar 37 items dan zou α tussen ,82 en ,92 bedragen (op voorwaarde dat er sprake is van unidimensionaliteit).

Tabel 4 Interne consistentie van de gehele schaal en de 5 subschalen

Schaal	Cronbach's α	N of Items
Psychologische afhankelijkheid (Coping)	,680	7
Symptomatisch drankgebruik	,686	8
Problemen met de omgeving	,659	16
Gezondheidsproblemen en alcoholgerelateerde ongelukken	,350	4
Dronkenschap en/of kater	,754	2
Totale lijst	,835	37

Vervolgens is onderzocht of het verwijderen van items uit de volledige schaal de betrouwbaarheid zou kunnen verhogen (zie Tabel 5.1). De resultaten maken duidelijk dat de betrouwbaarheid iets verhoogd zou kunnen worden door items te verwijderen. Bij deze analyse is telkens het item uit de analyse verwijderd dat de hoogste waarde had voor ‘Cronbach's α if Item Deleted’ en de laagste waarde voor “Corrected Item-Total Correlation”, op voorwaarde dat de resulterende Cronbach’s α tenminste zo hoog was als de initiële. Zo zouden achtereenvolgens de volgende items kunnen worden verwijderd:

- Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken. (4.21 8)
- Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk. (4.21 4)
- Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met burens gehad. (4.21 1)
- De burens zeiden dat ik minder zou moeten drinken. (4.20 7)
- Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken. (4.21 5)
- Drinken helpt me om beter te denken en te werken. (4.18 4)
- Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad. (4.21 3)
- Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had. (4.21 9)

De stijging van de Cronbach's α is echter zeer gering (van ,835 bij 37 items naar ,837 bij 29 items). Er is bovendien nog steeds sprake van een tamelijk grote variatie in de item totaal correlaties (van ,079 - ,554 in de oorspronkelijke lijst met 37 items naar ,198 - ,558 in de lijst met 29 items).

Tabel 5.1 Item – totaal correlaties en 'alpha if item deleted' gehele schaal (37 items, $\alpha = ,835$)

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's α if Item Deleted
vr4_18_1RC	,424	,828
vr4_18_2RC	,392	,831
vr4_18_3RC	,410	,831
vr4_18_4RC	,144	,835
vr4_18_5RC	,379	,831
vr4_18_6RC	,322	,831
vr4_19_1RC	,198	,834
vr4_19_2RC	,399	,829
vr4_19_3RC	,480	,825
vr4_19_4RC	,554	,822
vr4_19_5RC	,321	,831
vr4_19_6RC	,306	,832
vr4_19_7RC	,251	,834
vr4_19_8RC	,408	,828
vr4_19_9RC	,482	,825
vr4_19_11RC	,368	,830
vr4_19_12RC	,274	,833
vr4_20_1RC	,416	,828
vr4_20_3RC	,383	,831
vr4_20_4RC	,358	,831
vr4_20_5RC	,329	,832
vr4_20_6RC	,352	,832
vr4_20_7RC	,127	,835

vr4_20_8RC	,226	,833
vr4_20_9RC	,310	,832
vr4_20_10RC	,295	,832
vr4_21_1RC	,110	,835
vr4_21_2RC	,224	,834
vr4_21_3RC	,162	,835
vr4_21_4RC	,100	,835
vr4_21_5RC	,145	,835
vr4_21_6RC	,427	,829
vr4_21_7RC	,205	,834
vr4_21_8RC	,079	,835
vr4_21_9RC	,199	,834
vr4_23RC	,536	,823
vr4_24RC	,516	,824

Dezelfde procedures kunnen ook worden toegepast op de subschalen. Bij de subschaal Psychologische afhankelijkheid (Coping) (7 items, Tabel 5.2) zouden de volgende items verwijderd kunnen worden:

- Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken. (4.19 1)
- Drinken helpt me om beter te denken en te werken. (4.18 4)

Cronbach's α neemt daardoor toe van ,680 bij de oorspronkelijke schaal met 7 items tot ,709 bij de verkorte schaal met 5 items. De variatie in item totaal correlaties neemt daarbij navenant af (van ,111 - ,543 in de oorspronkelijke 7 items schaal naar ,363 - ,542 in de verkorte 5 items schaal).

Tabel 5.2 Subschaal Psychologische afhankelijkheid (Coping) (7 items, $\alpha = ,680$)

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's α if Item Deleted
vr4_18_1RC	,514	,607
vr4_18_2RC	,533	,598
vr4_18_3RC	,543	,596
vr4_18_4RC	,209	,686
vr4_18_5RC	,420	,638
vr4_18_6RC	,370	,653
vr4_19_1RC	,111	,695

Bij de subschaal Symptomatisch drankgebruik (8 items, Tabel 5.3) zou één item kunnen worden verwijderd:

- Ik begon s morgens al te drinken, meteen nadat ik opgestaan was. (4.19 7)

Cronbach's α zou daardoor stijgen van ,686 bij 8 items naar ,689 bij 7 items. De variatie in item totaal correlaties blijft daarbij matig (van ,205 - ,559 bij 8 items naar ,261 - ,562 bij 7 items).

Tabel 5.3 Subschaal Symptomatisch drankgebruik (8 items, $\alpha = ,686$)

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's α if Item Deleted
vr4_19_2RC	,378	,656
vr4_19_3RC	,471	,631
vr4_19_4RC	,559	,603
vr4_19_5RC	,280	,676
vr4_19_6RC	,264	,678
vr4_19_7RC	,205	,689
vr4_19_8RC	,408	,649
vr4_19_9RC	,458	,636

De Cronbach's α van de subschaal Problemen met de omgeving bedraagt ,659 (16 items, Tabel 5.4). Eén item zou kunnen worden verwijderd:

- Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk. (4.21 4)

Dit zou leiden tot een even grote betrouwbaarheid als bij 15 items en een iets geringere maar nog steeds matig grote variatie in item totaal correlaties (van ,136 - ,451 bij 16 items naar ,151 - ,450 bij 15 items).

Tabel 5.4 Subschaal Problemen met de omgeving (16 items, $\alpha = ,659$)

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's α if Item Deleted
vr4_19_11RC	,287	,647
vr4_19_12RC	,292	,640
vr4_20_1RC	,391	,651
vr4_20_3RC	,451	,617
vr4_20_4RC	,410	,621
vr4_20_5RC	,357	,636
vr4_20_6RC	,392	,630
vr4_20_7RC	,181	,656
vr4_20_8RC	,200	,652
vr4_20_9RC	,375	,632
vr4_20_10RC	,315	,638
vr4_21_1RC	,156	,658
vr4_21_2RC	,262	,649
vr4_21_3RC	,201	,657
vr4_21_4RC	,136	,659
vr4_21_5RC	,223	,656

De subschaal Gezondheidsproblemen en alcoholgerelateerde ongelukken bestaat uit 4 items met een lage Cronbach's α ($,350$ zie Tabel 5.5). Twee items zouden verwijderd kunnen worden om de Cronbach's α te verhogen:

- Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had. (4.21 9)
- Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken. (4.21 8)

De betrouwbaarheid zou daarbij oplopen van $,350$ bij 4 items tot $,382$ bij 2 items. De item totaal correlaties variëren van $,109$ - $,311$ bij 4 items, de correlatie tussen beide overgebleven items bedraagt $,270$.

Tabel 5.5 Subschaal Gezondheidsproblemen en alcoholgerelateerde ongelukken (4 items, $\alpha = ,350$)

	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's α if Item Deleted
vr4_21_6RC	<u>,311</u>	,146
vr4_21_7RC	,272	,191
vr4_21_8RC	,203	,338
vr4_21_9RC	<u>,109</u>	,357

De subschaal Dronkenschap en/of kater wordt niet weergegeven aangezien deze subschaal uit slechts 2 items bestaat (4.23 + 4.24; Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten? en Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?). De correlatie tussen beide items bedraagt $,618$.

Conclusie ten aanzien van de interne consistentie

De betrouwbaarheid (Cronbach's α) van de gehele schaal is redelijk tot goed. De betrouwbaarheid van de subschalen ligt lager maar zou iets verhoogd kunnen worden door enkele items te verwijderen.

Factoranalyse

Om de schaal verder te onderzoeken zijn exploratieve factoranalyses uitgevoerd. Doel van deze analyses is te achterhalen welke dimensies in de vragenlijst onderscheiden kunnen worden. Allereerst wordt de waarde van het Kaiser-Meyer-Olkin criterium (KMO) bepaald welke de 'factoranalyseerbaarheid' aangeeft. De waarde van het KMO criterium kan liggen tussen 0 en 1. Bij lage waarden van KMO ($< ,50$) moet

factoranalyse niet toegepast worden omdat de variabelen weinig of niets gemeenschappelijk hebben. Bij hoge waarden ($> ,70$) kan factoranalyse zonder bezwaar toegepast worden en bij waarden tussen $,50$ en $,70$ zal factoranalyse als beschrijvende en/of verklarende analysetechniek van beperkte betekenis zijn. De KMO waarde blijkt $,88$ te zijn wat ruim boven de grenswaarde van $,70$ ligt en aangeeft dat factoranalyse zonder bezwaar toegepast kan worden. Ook de significantie van de 'Bartlett's Test of Sphericity' (Approx. Chi-Square 38322,693, df 666, $p < ,000$) duidt er op dat de data voldoende correleren en een factoranalyse uitgevoerd mag worden.

Uit een overzicht van de communaliteiten (Tabel 6) blijkt dat er verschillende items zijn die weinig gemeenschappelijks hebben met de andere variabelen en om die reden verwijderd zouden kunnen worden. Als vuistregel wordt daarbij gehanteerd dat de initiële communaliteit tenminste $,10$ dient te bedragen. Bij handhaving van deze regel zouden de volgende 4 items verwijderd dienen te worden:

- Drinken helpt me om beter te denken en te werken. (4.18 4)
- Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken. (4.19 1)
- Heeft uw drinken bij u wel eens geleid tot last met politie en/of justitie. (4.20 8)
- Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken. (4.21 8)

Tabel 6 Communaliteiten

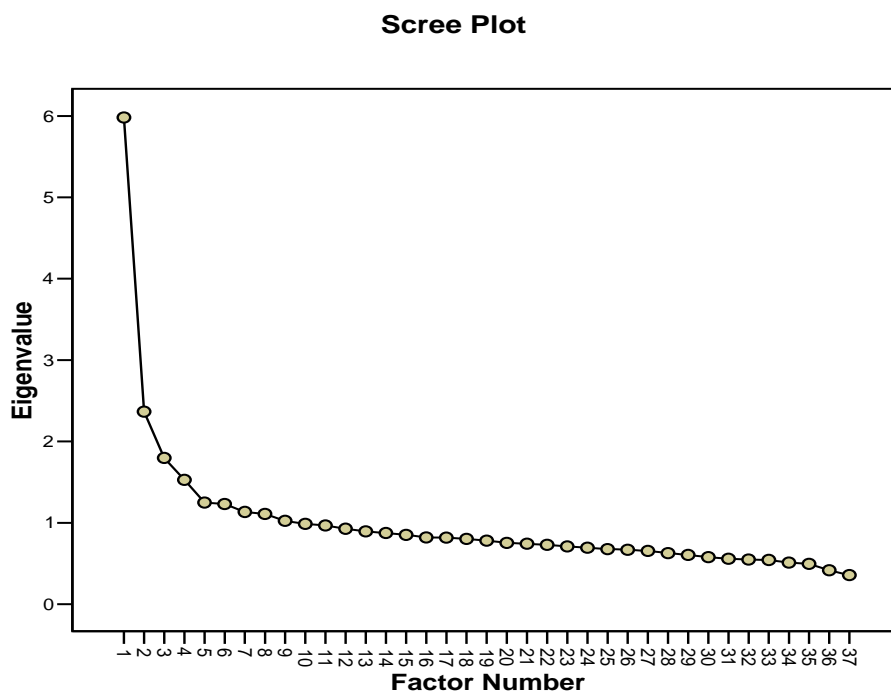
	Initial	Extraction
4.18.1 Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten.	,299	,407
4.18.2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben.	,300	,425
4.18.3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben.	,319	,445
4.18.4 Drinken helpt me om beter te denken en te werken.	,062	,073
4.18.5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen.	,221	,273
4.18.6 Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben.	,175	,219
4.19.1 Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken.	,097	,159
4.19.2 Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was.	,209	,240
4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan.	,297	,342
4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen.	,378	,547
4.19.5 Ik dronk wel eens stiekem.	,176	,201
4.19.6 Voordat ik naar een feestje ging nam ik gauw een paar glaasjes om zeker te zijn dat ik genoeg kreeg.	,144	,144

4.19.7 Ik begon s morgens al te drinken, meteen nadat ik opgestaan was.	,160	,190
4.19.8 Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen.	,229	,257
4.19.9 Ik ging soms door met drinken terwijl ik mezelf beloofd had dat niet te doen.	,291	,373
4.19.11 Ik kon mijn werk niet doen omdat ik de dag ervoor te veel gedronken had.	,179	,229
4.19.12 Ik ben op mijn werk dronken of aangeschoten geweest.	,158	,264
4.20.1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken.	,284	,358
4.20.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad.	,288	,367
4.20.4 Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik.	,266	,444
4.20.5 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met vrienden of kennissen gehad.	,200	,285
4.20.6 Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken.	,217	,249
4.20.7 De burens zeiden dat ik minder zou moeten drinken.	,128	,179
4.20.8 Heeft uw drinken bij u wel eens geleid tot last met politie en/of justitie.	,097	,095
4.20.9 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u door drinken agressief wordt.	,182	,218
4.20.10 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel geld opmaakt aan drinken.	,167	,244
4.21.1 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met burens gehad.	,143	,340
4.21.2 Mijn drinken was mede oorzaak voor het verlies van een vriendschap of van verwijdering tussen mij en mijn vrienden.	,160	,264
4.21.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad.	,362	,502
4.21.4 Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk.	,272	,365
4.21.5 Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken.	,394	,593
4.21.6 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden volgens u nadelige invloed gehad op uw gezondheid.	,283	,397
4.21.7 Heeft de dokter de afgelopen 12 maanden wel eens een opmerking gemaakt dat u minder zou moeten gaan drinken.	,140	,255
4.21.8 Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken.	,073	,151
4.21.9 Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had.	,116	,122
4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?	,468	,632
4.24 Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?	,445	,563

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Figuur 1 toont de screeplot van de factor analyse over alle 37 items. De figuur duidt op maximaal 5 factoren. Aangezien de vragenlijst probleemdrinken onderverdeeld is in 5 probleemgebieden zouden de factoren overeen kunnen komen met de probleemgebieden. Om deze interpretatie te toetsen is een principale factor analyse met Direct Oblimin rotatie uitgevoerd waarbij de extractie van 5 factoren werd geforceerd. De 5 factoren verklaren samen 34,9% variantie.

Figuur 1 Screeplot

De factoren worden weergegeven in de pattern matrix (Tabel 7). Om inzicht te bieden in de relatie tussen de onderscheiden factoren en de 5 probleemgebieden (Pg) staat in Tabel 7 voor elk item een letter waarmee naar één van de 5 probleemgebieden wordt gerefereerd:

- A. Psychologische afhankelijkheid (coping)
- B. Symptomatisch drankgebruik
- C. Problemen met de omgeving
- D. Gezondheidsproblemen en alcoholgerelateerde ongelukken
- E. Dronkenschap en/of kater

Tabel 7 Pattern matrix 5 factoren

Pg		Factor				
		1	2	3	4	5
E	4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?	,701				
E	4.24 Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?	,674				
B	4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan.	,483				
B	4.19.8 Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende	,438				

	handen.		
B	4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen.	,419	,360
B	4.19.2 Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was.	,416	
C	4.19.11 Ik kon mijn werk niet doen omdat ik de dag ervoor te veel gedronken had.	,329	
B	4.19.9 Ik ging soms door met drinken terwijl ik mezelf beloofd had dat niet te doen.	,316	,263
C	4.20.8 Heeft uw drinken bij u wel eens geleid tot last met politie en/of justitie.	,255	
C	4.21.5 Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken.		,774
C	4.21.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad.		,710
C	4.21.4 Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk.		,645
C	4.21.1 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met burens gehad.		
D	4.21.9 Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had.		
C	4.20.7 De burens zeiden dat ik minder zou moeten drinken.		
A	4.18.3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben.		,670
A	4.18.2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben.		,655
A	4.18.1 Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten.		,617
A	4.18.5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen.		,465
A	4.18.6 Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben.		,442
A	4.18.4 Drinken helpt me om beter te denken en te werken.		,258
C	4.20.4 Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik.		,573
C	4.20.1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken.		,547
C	4.20.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad.		,486
D	4.21.6 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden volgens u nadelige invloed gehad op uw gezondheid.		,327
B	4.19.5 Ik dronk wel eens stiekem.		,271
D	4.21.7 Heeft de dokter de afgelopen 12 maanden wel eens een opmerking gemaakt dat u minder zou moeten gaan drinken.		
D	4.21.8 Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken.		
C	4.21.2 Mijn drinken was mede oorzaak voor het verlies van een vriendschap of van verwijdering tussen mij en mijn vrienden.		,411
C	4.20.5 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met vrienden of kennissen gehad.		,354
C	4.19.12 Ik ben op mijn werk dronken of aangeschoten geweest.		,311
B	4.19.7 Ik begon s morgens al te drinken, meteen nadat ik opgestaan was.		,305
C	4.20.6 Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken.		,303
C	4.20.10 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel geld opmaakt aan drinken.		,266
C	4.20.9 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12		

---

maanden wel eens geklaagd dat u door drinken agressief wordt.

B 4.19.6 Voordat ik naar een feestje ging nam ik gauw een paar glaasjes om zeker te zijn dat ik genoeg kreeg.

A 4.19.1 Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken.

Extraction Method: Principal Axis Factoring. Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization. a Rotation converged in 19 iterations. Waarden lager dan ,25 worden niet weergegeven.

Bestudering van Tabel 7 maakt duidelijk dat de factoren niet eenduidig overeen komen met de probleemgebieden. De geëxtraheerde factoren zouden als volgt kunnen worden omschreven:

- Factor 1   Signalen van excessief (*binge*) drinken
- Factor 2   Negatieve gevolgen drinken voor het werk
- Factor 3   Drinken als copingmechanisme
- Factor 4   Negatieve gevolgen drinken privé
- Factor 5   Negatieve sociale gevolgen drinken

Hierbij lijken echter met name Factor 1 (Signalen van excessief drinken) en Factor 3 (Drinken als copingmechanisme) min of meer eenduidig interpreteerbaar te zijn en vertonen de overige 3 factoren duidelijk inhoudelijke overlap. De correlatie tussen de 5 factoren varieert verder van ,048 (Factor 2 en Factor 3) tot ,419 (Factor 4 en Factor 5) maar is over het algemeen relatief laag wat er op duidt dat de factoren min of meer onafhankelijk van elkaar zijn (Tabel 8).

Tabel 8   Factor Correlatie matrix

Factor	1	2	3	4	5
1	1,000				
2	,213	1,000			
3	,320	,048	1,000		
4	,332	,152	,332	1,000	
5	,352	,359	,206	,419	1,000

Extraction Method: Principal Axis Factoring.
Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

In de 'reproduced' correlatiematrix blijken 4% hoge 'residuals' voor te komen (30 (4,0%) nonredundant residuals with absolute values greater than 0.05).

Aangezien de factoren in het 5 factor model zowel inhoudelijk als statistisch overlap vertonen is de factoranalyse (PAF) over alle 37 items herhaald waarbij de extractie van achtereenvolgens 4, 3, 2 en 1 factor(en) werd geforceerd.

De resultaten van de factor analyse waarbij geforceerd 4 factoren werden geëxtraheerd staan weergegeven in Tabel 9. De 4 factoren verklaren gezamenlijk 31,5% variantie. Wederom wordt om inzicht te bieden in de relatie tussen de onderscheiden factoren en de 5 probleemgebieden voor elk item een letter weergegeven waarmee naar één van de 5 probleemgebieden wordt gerefereerd.

Tabel 9 Pattern matrix 4 factoren

Pg		Factor			
		1	2	3	4
E	4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?	,752			
E	4.24 Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?	,718			
B	4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan.	,518			
B	4.19.8 Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen.	,467			
B	4.19.2 Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was.	,448			
B	4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen.	,441			
C	4.19.11 Ik kon mijn werk niet doen omdat ik de dag ervoor te veel gedronken had.	,358			
B	4.19.9 Ik ging soms door met drinken terwijl ik mezelf beloofd had dat niet te doen.	,337			
C	4.20.8 Heeft uw drinken bij u wel eens geleid tot last met politie en/of justitie.	,276			
C	4.19.12 Ik ben op mijn werk dronken of aangeschoten geweest.				
C	4.21.5 Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken.	,761			
C	4.21.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad.	,710			
C	4.21.4 Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk.	,622			
C	4.21.1 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met burens gehad.	,287			
D	4.21.9 Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had.	,271			
C	4.20.7 De burens zeiden dat ik minder zou moeten drinken.				
B	4.19.7 Ik begon s morgens al te drinken, meteen nadat ik opgestaan was.				
A	4.18.3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben.			,661	
A	4.18.2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben.			,642	
A	4.18.1 Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten.			,604	
A	4.18.5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen.			,453	
A	4.18.6 Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben.			,428	
A	4.18.4 Drinken helpt me om beter te denken en te werken.			,254	
C	4.20.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad.				,522
C	4.20.4 Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik.				,476
C	4.20.6 Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken.				,418
C	4.20.1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken.				,417

B	4.19.5 Ik dronk wel eens stiekem.	,408
C	4.20.5 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met vrienden of kennissen gehad.	,351
D	4.21.6 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden volgens u nadelige invloed gehad op uw gezondheid.	,347
D	4.21.7 Heeft de dokter de afgelopen 12 maanden wel eens een opmerking gemaakt dat u minder zou moeten gaan drinken.	,301
C	4.21.2 Mijn drinken was mede oorzaak voor het verlies van een vriendschap of van verwijdering tussen mij en mijn vrienden.	,277
C	4.20.9 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u door drinken agressief wordt.	,270
C	4.20.10 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel geld opmaakt aan drinken.	,255
D	4.21.8 Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken.	
B	4.19.6 Voordat ik naar een feestje ging nam ik gauw een paar glaasjes om zeker te zijn dat ik genoeg kreeg.	
A	4.19.1 Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken.	

Extraction Method: Principal Axis Factoring. Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.
a Rotation converged in 10 iterations. Waarden lager dan ,25 worden niet weergegeven.

Uit bestudering van Tabel 9 valt de volgende interpretatie van de factoren af te leiden:

- Factor 1   Signalen van excessief (binge) drinken
- Factor 2   Negatieve gevolgen drinken voor het werk
- Factor 3   Drinken als copingmechanisme
- Factor 4   Negatieve sociale gevolgen drinken

De factorinterpretatie komt in grote lijnen overeen met de interpretatie van de 5-factoroplossing. Enkel Factor 4 en Factor 5, respectievelijk ‘Negatieve gevolgen drinken privé’ en ‘Negatieve sociale gevolgen drinken’, zijn in de 4-factoroplossing samengegaan. De correlatie tussen de 5 factoren varieert van ,029 (Factor 2 en Factor 3) tot ,473 (Factor 1 en Factor 4) maar is over het algemeen wederom relatief laag wat er weer op duidt dat de factoren min of meer onafhankelijk van elkaar zijn (Tabel 10).

Tabel 10   Factor Correlatie matrix

Factor	1	2	3	4
1	1,000			
2	,282	1,000		
3	,316	,029	1,000	
4	,473	,308	,301	1,000

Extraction Method: Principal Axis Factoring.
Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

Zoals verwacht mocht worden is het aantal hoge ‘residuals’ in de ‘reproduced’ correlatiematrix toegenomen (44 (6,0%) nonredundant residuals with absolute values

greater than 0.05). Inhoudelijk is echter het samengaan van de factoren ‘Negatieve gevolgen drinken privé’ en ‘Negatieve sociale gevolgen drinken’ plausibel en is de 4-factoroplossing eenduidiger te interpreteren.

Onderstaand de 3-factoroplossing. De 3 factoren verklaren samen 27,4% variantie. Evenals bij de voorgaande 4- en 5-factoroplossingen geven de letters in de eerste kolom inzicht in de relatie tussen de onderscheiden factoren en de 5 probleemgebieden

Tabel 11 Pattern matrix 3 factoren

Pg		Factor		
		1	2	3
B	4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen.	,598		
E	4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?	,586		
B	4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan.	,568		
E	4.24 Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?	,560		
C	4.20.1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken.	,553		
C	4.20.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad.	,507		
D	4.21.6 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden volgens u nadelige invloed gehad op uw gezondheid.	,469		
C	4.20.4 Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik.	,467		
B	4.19.9 Ik ging soms door met drinken terwijl ik mezelf beloofd had dat niet te doen.	,462		
B	4.19.8 Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen.	,446		
B	4.19.2 Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was.	,433		
C	4.20.6 Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken.	,423		
C	4.19.11 Ik kon mijn werk niet doen omdat ik de dag ervoor te veel gedronken had.	,401		
C	4.20.10 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel geld opmaakt aan drinken.	,374		
C	4.20.5 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met vrienden of kennissen gehad.	,362		
C	4.20.9 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u door drinken agressief wordt.	,356		
B	4.19.5 Ik dronk wel eens stiekem.	,342		
C	4.19.12 Ik ben op mijn werk dronken of aangeschoten geweest.	,336		
B	4.19.6 Voordat ik naar een feestje ging nam ik gauw een paar glaasjes om zeker te zijn dat ik genoeg kreeg.	,304		
B	4.19.7 Ik begon s morgens al te drinken, meteen nadat ik opgestaan was.	,269		
C	4.20.8 Heeft uw drinken bij u wel eens geleid tot last met politie en/of justitie.	,261		
C	4.21.2 Mijn drinken was mede oorzaak voor het verlies van een vriendschap of van verwijdering tussen mij en mijn vrienden.			
D	4.21.7 Heeft de dokter de afgelopen 12 maanden wel eens een opmerking gemaakt dat u minder zou moeten gaan drinken.			

A	4.19.1 Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken.	
D	4.21.8 Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken.	
C	4.21.5 Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken.	,744
C	4.21.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad.	,704
C	4.21.4 Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk.	,596
C	4.21.1 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met burens gehad.	,278
D	4.21.9 Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had.	
C	4.20.7 De burens zeiden dat ik minder zou moeten drinken.	
A	4.18.3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben.	,664
A	4.18.2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben.	,644
A	4.18.1 Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten.	,601
A	4.18.5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen.	,465
A	4.18.6 Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben.	,412
A	4.18.4 Drinken helpt me om beter te denken en te werken.	

Extraction Method: Principal Axis Factoring. Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization. a Rotation converged in 5 iterations. Waarden lager dan ,25 worden niet weergegeven.

De factoren in deze 3 factoroplossing lijken als volgt te kunnen worden geïnterpreteerd:

- Factor 1   Signalen van excessief (binge) drinken en de negatieve sociale gevolgen daarvan
- Factor 2   De schadelijke gevolgen van drinken voor het werk
- Factor 3   Drinken als copingmechanisme

Factor 3 (Drinken als copingmechanisme) is nagenoeg identiek aan factoren uit eerdere oplossingen en lijkt daarmee de meest stabiele factor te zijn. Ook de factor die betrekking heeft op de negatieve gevolgen voor het werk, Factor 2 in dit geval, blijkt telkens terug te keren. Vergeleken met de 4- en 5-factoroplossing zijn in de huidige 3-factoroplossing de eerdere factoren ‘Signalen van excessief (binge) drinken’ en ‘Negatieve gevolgen drinken privé’ en ‘Negatieve sociale gevolgen drinken’ samen gegaan. Inhoudelijk lijkt het samengaan van deze factoren niet optimaal.

De correlatie tussen de 3 factoren varieert van -,015 (Factor 2 en Factor 3) tot ,377 (Factor 1 en Factor 3) en is over het algemeen wederom relatief laag wat er op duidt dat de factoren min of meer onafhankelijk van elkaar zijn (Tabel 12).

Tabel 12 Factor Correlatie matrix

Factor	1	2	3
1	1,000		
2	,338	1,000	
3	,377	-,015	1,000

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

In de ‘reproduced’ correlatiematrix blijkt het aantal hoge ‘residuals’ zoals verwacht verder te zijn gestegen (76 (11,0%) nonredundant residuals with absolute values greater than 0.05).

In de volgende oplossing die geanalyseerd is, de 2-factoroplossing, blijken de 2 factoren nog maar 22,6% van de variantie te verklaren. Uit de pattern matrix (Tabel 13), waarbij wederom het kleurenschema is gebruikt om de relatie tussen de probleemgebieden en de geëxtraheerde factoren te verduidelijken, blijkt dat de 2 geforceerd geëxtraheerde factoren als volgt kunnen worden geïnterpreteerd:

- Factor 1   Signalen van excessief (binge) drinken, de negatieve sociale gevolgen daarvan en het gebruik van drank als coping strategie
- Factor 2   De schadelijke gevolgen van drinken voor het werk

Opvallend is dat Factor 2 (Schadelijke gevolgen van drinken voor het werk), evenals in de andere factoroplossingen, zo’n stabiele aparte factor blijkt te zijn hoewel inhoudelijk verwacht zou kunnen worden dat de negatieve gevolgen van drinken op het werk samen zouden gaan met de negatieve gevolgen van drinken op andere gebieden. De factoren blijken nauwelijks (,27) met elkaar gecorreleerd (Tabel 14).

Tabel 13 Pattern matrix 2 factoren

Pg		Factor	
		1	2
B	4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen.	,618	
E	4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?	,598	
E	4.24 Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?	,567	
B	4.19.9 Ik ging soms door met drinken terwijl ik mezelf beloofd had dat niet te doen.	,528	
B	4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan.	,510	
A	4.18.3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben.	,483	
A	4.18.1 Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten.	,482	
C	4.20.1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens	,457	

	geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken.	
A	4.18.2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben.	,456
B	4.19.2 Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was.	,442
A	4.18.5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen.	,435
B	4.19.8 Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen.	,435
D	4.21.6 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden volgens u nadelige invloed gehad op uw gezondheid.	,427
C	4.19.11 Ik kon mijn werk niet doen omdat ik de dag ervoor te veel gedronken had.	,384
C	4.20.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad.	,370
A	4.18.6 Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben.	,366
C	4.20.4 Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik.	,359
C	4.20.6 Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken.	,331
B	4.19.5 Ik dronk wel eens stiekem.	,317
C	4.20.5 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met vrienden of kennissen gehad.	,299
B	4.19.6 Voordat ik naar een feestje ging nam ik gauw een paar glaasjes om zeker te zijn dat ik genoeg kreeg.	,292
C	4.20.10 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel geld opmaakt aan drinken.	,281
C	4.19.12 Ik ben op mijn werk dronken of aangeschoten geweest.	
C	4.20.8 Heeft uw drinken bij u wel eens geleid tot last met politie en/of justitie.	
D	4.21.7 Heeft de dokter de afgelopen 12 maanden wel eens een opmerking gemaakt dat u minder zou moeten gaan drinken.	
A	4.19.1 Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken.	
A	4.18.4 Drinken helpt me om beter te denken en te werken.	
D	4.21.8 Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken.	
C	4.21.5 Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken.	,647
C	4.21.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad.	,593
C	4.21.4 Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk.	,527
C	4.21.1 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met burens gehad.	,309
B	4.19.7 Ik begon s morgens al te drinken, meteen nadat ik opgestaan was.	,296
D	4.21.9 Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had.	,281
C	4.21.2 Mijn drinken was mede oorzaak voor het verlies van een vriendschap of van verwijdering tussen mij en mijn vrienden.	,278
C	4.20.9 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u door drinken agressief wordt.	,260
C	4.20.7 De burens zeiden dat ik minder zou moeten drinken.	,266

Extraction Method: Principal Axis Factoring. Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.
a Rotation converged in 10 iterations. Waarden lager dan ,25 worden niet weergegeven.

Tabel 14 Factor Correlatie matrix

Factor	1	2
1	1,000	
2	,272	1,000

Extraction Method: Principal Axis Factoring.
Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

In de 'reproduced' correlatiematrix blijken de 'residuals', zoals verwacht, nog verder te zijn gestegen (133 (19,0%) nonredundant residuals with absolute values greater than 0.05).

Tot slot is ook de geforceerde 1-factoroplossing geanalyseerd. Deze ene factor verklaart 16,2%. Uit de factor matrix (Tabel 13) wordt duidelijk dat deze factor met name gekenmerkt wordt door signalen van excessief (binge) drinken en de lichamelijke en psychosociale gevolgen hiervan.

Tabel 13 Factor matrix 1 factor

	Factor 1
4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen.	,591
4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?	,575
4.24 Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?	,552
4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan.	,533
4.19.9 Ik ging soms door met drinken terwijl ik mezelf beloofd had dat niet te doen.	,509
4.21.6 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden volgens u nadelige invloed gehad op uw gezondheid.	,494
4.20.1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken.	,473
4.20.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad.	,463
4.19.8 Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen.	,446
4.19.2 Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was.	,429
4.20.6 Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken.	,427
4.20.4 Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik.	,420
4.19.11 Ik kon mijn werk niet doen omdat ik de dag ervoor te veel gedronken had.	,410
4.20.5 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met vrienden of kennissen gehad.	,398
4.20.9 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u door drinken agressief wordt.	,385
4.18.1 Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten.	,379
4.19.5 Ik dronk wel eens stiekem.	,371
4.18.3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben.	,360
4.20.10 Hebben familie, vrienden of kennissen de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel geld opmaakt aan drinken.	,356
4.19.6 Voordat ik naar een feestje ging nam ik gauw een paar glaasjes om zeker te zijn dat ik genoeg kreeg.	,351
4.18.5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen.	,344
4.18.2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben.	,342
4.19.12 Ik ben op mijn werk dronken of aangeschoten geweest.	,337
4.19.7 Ik begon s morgens al te drinken, meteen nadat ik opgestaan was.	,324
4.18.6 Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben.	,298
4.21.2 Mijn drinken was mede oorzaak voor het verlies van een vriendschap of van verwijdering tussen mij en mijn vrienden.	,295
4.20.8 Heeft uw drinken bij u wel eens geleid tot last met politie en/of justitie.	,255
4.21.9 Hebt u de afgelopen 12 maanden wel eens een ongeval of ongeluk gehad nadat u gedronken had.	,254

4.21.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad.

4.21.7 Heeft de dokter de afgelopen 12 maanden wel eens een opmerking gemaakt dat u minder zou moeten gaan drinken.

4.21.5 Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken.

4.19.1 Ik vond het wel eens moeilijk mijn werk te doen zonder zo nu en dan een paar glazen te drinken.

4.20.7 De burens zeiden dat ik minder zou moeten drinken.

4.21.4 Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk.

4.21.1 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw contacten met burens gehad.

4.18.4 Drinken helpt me om beter te denken en te werken.

4.21.8 Bent u de afgelopen 12 maanden in een ziekenhuis of kliniek geweest voor een ziekte die verband hield met drinken.

Extraction Method: Principal Axis Factoring. a 1 factors extracted. 4 iterations required.

Samenvatting voorbereidende factoranalyses

Tabel 14 geeft een overzicht van de verschillende factoroplossingen. Uit het overzicht wordt duidelijk dat bij het huidige initiële aantal items (37) oplossingen met minder dan 5 of 4 factoren onacceptabel zijn vanwege het grote aantal residuals met een absolute waarde hoger dan ,05. Klaarblijkelijk is de oorspronkelijke lijst van 37 items zo weinig unidimensioneel dat minstens 4 of 5 factoren nodig zijn om de correlaties tussen de items te beschrijven.

Tabel 14 Overzicht factoroplossingen

Aantal factoren	% Verklaarde variantie	Aantal hoge 'residuals' > ,05	% hoge 'residuals' > ,05
5	34,9%	30	4,0%
4	31,5%	44	6,0%
3	27,4%	76	11,0%
2	22,6%	133	19,0%
1	16,2%	184	27,0%

Uit de vergelijking van de verschillende factoroplossingen wordt ook duidelijk dat een aantal factoren min of meer stabiel blijkt te zijn. Zo vormen de items die betrekking hebben op de negatieve gevolgen van alcoholgebruik op het werk:

- Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen op uw werk of op uw kansen om werk te krijgen gehad. (4.21 3)
- Drinken bracht me ertoe te stoppen met mijn werk. (4.21 4)
- Ik ben mijn baan bijna of helemaal kwijtgeraakt door drinken. (4.21 5)

in alle behalve de 1-factoroplossing een aparte factor, al dan niet in combinatie met andere items die echter minder hoog op de betreffende factor laden. Uit de frequentieverdeling van de drie items wordt echter duidelijk dat deze items extreem

scheef verdeeld zijn waarop respectievelijk slechts 6, 4 en 5 van 5929 respondenten positieve antwoorden. Er zou dus zeer wel sprake kunnen zijn van een schijnfactor.

Een tweede factor die zowel in de 3- als in de 4- en 5-factoroplossing min of meer ongewijzigd terug komt, wordt gevormd door 5 van de 7 items die vallen onder het probleemgebied Psychologische afhankelijkheid.

- Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten. (4.18 1)
- Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben. (4.18 2)
- Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben. (4.18 3)
- Drinken geeft me meer zelfvertrouwen. (4.18 5)
- Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben. (4.18 6)

Deze factor, die in de huidige analyses geïnterpreteerd wordt als ‘Drinken als copingmechanisme’ is niet alleen stabiel maar wordt ook gevormd door items die beduidend minder scheef verdeeld zijn dan de werkgerelateerde items met instemmingpercentages variërend van 5,7% (4.18 6) tot 23,0% (4.18 3).

Een derde factor die min of meer stabiel blijkt, heeft betrekking op signalen van excessief (binge) drinken. De factor komt min of meer ongewijzigd terug in zowel de 4- als de 5-factoroplossing en wordt gevormd door de zes items die vallen onder de probleemgebieden Dronkenschap/Kater (4.23 en 4.24) en Symptomatisch drinken (4.19.2 t/m 4 en 4.19.8):

- Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten? (4.23)
- Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond? (4.24)
- Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was. (4.19 2)
- Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan. (4.19 3)
- Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen. (4.19 4)
- Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen. (4.19 8)

In de huidige analyses is deze factor geïnterpreteerd als aanwijzingen voor het vóórkomen van (episodes van) excessief (binge) drinken. In de 3-factoroplossing komen daar items bij die betrekking hebben op de lichamelijke en psychosociale

gevolgen van excessief (binge) drinken en in de 2-factoroplossing de items die betrekking hebben op drinken als copingstrategie.

De laatste factor die enige stabiliteit over de verschillende oplossingen blijkt te hebben heeft betrekking op de negatieve gevolgen van (overmatig) alcoholgebruik, te onderscheiden in negatieve gevolgen voor de thuissituatie en negatieve gevolgen in de sociale sfeer (omgang vrienden e.d.), waarbij de negatieve gevolgen voor de thuissituatie meer pregnant zijn. Ingeval van de 5-factoroplossing verschijnen de twee gebieden nog apart, in de 4-factoroplossing clusteren ze samen. Kenmerkende items zijn de volgende:

- Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken. (4.20 1)
- Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad. (4.20 3)
- Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik. (4.20 4)

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat, afgezien van de schijnfactor, de oorspronkelijke vragenlijst 3 hoofdfactoren lijkt te bevatten:

1. Drinken als copingmechanisme (komt grotendeels overeen met het probleemgebied Psychologische afhankelijkheid)
2. Signalen van excessief (binge) drinken
3. Negatieve psychosociale gevolgen van drinken

Aangezien deze 3 factoren zowel theoretisch inhoudelijk als statistisch onderscheiden kunnen worden, wordt in het hierna volgende deze 3-factoroplossing als uitgangspunt genomen voor de ontwikkeling van de verkorte lijst.

Ontwikkeling verkorte vragenlijst

Als uitgangspunt wordt de eerder beschreven factoranalyseoplossing genomen waarbij 3 inhoudelijke factoren kunnen worden onderscheiden (afgezien van de schijnfactor). Allereerst worden de items geselecteerd die tot de 3 subschalen gerekend mogen worden. Daarbij wordt het statistische criterium gehanteerd dat het item minstens ,40 op de betreffende factor moet laden en tegelijkertijd niet meer dan ,30 op een andere factor mag laden. Daarnaast dient het item inhoudelijk te passen bij de factor en kunnen inhoudelijke gronden in statistische twijfelgevallen de doorslag

geven. Uit Tabel 9, waarin de 4-factoroplossing wordt weergegeven, kunnen de items worden afgeleid waaruit de 3 subschalen worden opgebouwd.

Drie subschalen

Op basis van de statistische criteria ($> ,40$ eigen factor | $< ,30$ andere factor) kunnen de volgende 5 items tot de eerste subschaal, 'Drinken als copingmechanisme', worden gerekend:

- Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten. (4.18 1)
- Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben. (4.18 2)
- Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben. (4.18 3)
- Drinken geeft me meer zelfvertrouwen. (4.18 5)
- Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben. (4.18 6)

De tweede subschaal, 'Signalen van excessief (binge) drinken', wordt op basis van de statistische criteria opgebouwd uit de volgende 6 items:

- Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten? (4.23)
- Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond? (4.24)
- Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was. (4.19 2)
- Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan. (4.19 3)
- Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen. (4.19 4)
- Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen. (4.19 8)

De derde en laatste subschaal, 'Negatieve psychosociale gevolgen van drinken', wordt op basis van de statistische criteria opgebouwd uit de volgende 5 items:

- Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken. (4.20 1)
- Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad. (4.20 3)
- Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik. (4.20 4)

- Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken. (4.20 6)
- Ik dronk wel eens stiekem. (4.19 5)

Het laatste item (Ik dronk wel eens stiekem) lijkt op het eerste gezicht minder goed onder de noemer ‘Negatieve psychosociale gevolgen van drinken’ gebracht te kunnen worden. Het duidt echter wel op een intrapersoonlijk conflict en zou als zodanig als negatief psychisch gevolg betiteld kunnen worden.

In de volgende stap worden de afzonderlijke schalen met behulp van reliability analyses beoordeeld. Bovendien wordt nagegaan of het verwijderen van items tot een hogere betrouwbaarheid leidt. De Cronbach’s α van de subschalen blijkt redelijk tot goed te zijn (Tabel 15), met uitzondering van de subschaal Negatieve psychosociale gevolgen van drinken waarvan de Cronbach’s α wat aan de lage kant is. Bij geen van de schalen leidt het verwijderen van items tot een hogere Cronbach’s α .

Tabel 15 Cronbach’s α van de 3 subschalen

Schaal	N items	Cronbach’s α
Subschaal Drinken als copingmechanisme	5	,709
Subschaal Signalen van excessief (binge) drinken	6	,755
Subschaal Negatieve psychosociale gevolgen van drinken	5	,596

Item reducerende regressieanalyses

Om de lijst bestaande uit 16 items nog verder in te korten wordt, tot slot, middels een regressieanalyse per subschaal bepaald welke items 90% van de variantie van de gehele subschaal kunnen verklaren. Daartoe wordt per subschaal de somscore berekend en worden vervolgens in een lineaire regressie één voor één items toegevoegd (Method stepwise) totdat R^2 tenminste ,90 bedraagt.

Tabel 16 Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,769(a)	,592	,592	,75384	,592	8584,824	1	5927	,000
2	,890(b)	,792	,792	,53811	,200	5705,915	1	5926	,000
3	,946(c)	,895	,895	,38177	,103	5848,472	1	5925	,000
4	,983(d)	,967	,967	,21577	,071	12625,022	1	5924	,000
5	1,000(e)	1,000	1,000	,00000	,033	7,4E+16	1	5923	,000

c Predictors: (Constant), 4.18.3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben., 4.18.2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben., 4.18.5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen.

e Predictors: (Constant), 4.18.3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben., 4.18.2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben., 4.18.5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen., 4.18.1 Drinken helpt me mijn zorgen te vergeten., 4.18.6 Door een drankje kan ik er beter tegen dat ik eenzaam ben.

Tabel 16 geeft de resultaten weer van bovenbeschreven procedure voor de subschaal 'Drinken als copingmechanisme'. Uit de tabel blijkt dat het 3^e model al nagenoeg 90% ($R^2 = ,895$) van de variantie verklaard. Uit de analyse komt daarmee naar voren dat, onder de voorwaarde dat 90% van de variantie van de oorspronkelijke subschaal verklaart dient te kunnen worden, de schaal ingekort kan worden tot de volgende 3 items:

- Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben. (4.18 2)
- Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben. (4.18 3)
- Drinken geeft me meer zelfvertrouwen. (4.18 5)

De resultaten van dezelfde procedure voor de subschaal 'Signalen van excessief (binge) drinken' staan weergegeven in Tabel 17. Uit de resultaten wordt duidelijk dat de grens van 90% verklaarde variantie tussen het 3^e en het 4^e model bereikt wordt. Het 4^e model bevat de items 4.23, 4.19.3, 4.19.4 en 4.19.8. Het laatste item (4.19 8: Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen) is hierbij een randgeval; weglaten laat de verklaarde variantie net onder de 90% zakken ($R^2 = ,878$), inclusie van het item maakt de verklaarde variantie 93,6%. Aangezien een minimum aantal items wordt nagestreefd en aangezien item 4.19.8 beduidend schever verdeeld is dan de overige 3 items (instemmingspercentages respectievelijk 13,3%, 10,0%, 13,1% en 5,7%) wordt er voor gekozen item 4.19.8 niet op te nemen in de verkorte lijst. De verkorte lijst bestaat daarmee dus uit de volgende 3 items:

- Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten? (4.23)
- Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan. (4.19 3)
- Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen. (4.19 4)

Tabel 17 **Model Summary**

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,759(a)	,576	,576	,75114	,576	8041,453	1	5927	,000
2	,887(b)	,787	,787	,53180	,212	5898,407	1	5926	,000
3	,937(c)	,878	,878	,40248	,091	4420,937	1	5925	,000
4	,967(d)	,936	,936	,29246	,057	5297,079	1	5924	,000
5	,986(e)	,972	,972	,19410	,036	7526,418	1	5923	,000
6	1,000(f)	1,000	1,000	,00000	,028	4,3 E+16	1	5922	,000

c Predictors: (Constant), 4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?, 4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen., 4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan.

d Predictors: (Constant), 4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?, 4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen., 4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan., 4.19.8 Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen.

f Predictors: (Constant), 4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?, 4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen., 4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan., 4.19.8 Ik had de ochtend nadat ik gedronken had trillende handen., 4.24 Heeft u de afgelopen 12 maanden wel eens last gehad van een kater als u opstond?, 4.19.2 Ik sloeg zo nu en dan maaltijden over als ik aan het drinken was.

Tabel 18 geeft de resultaten weer van de zelfde procedure voor de derde en laatste subschaal Negatieve psychosociale gevolgen van drinken. De resultaten maken duidelijk dat de volgende 3 items nagenoeg 90% ($R^2 = ,898$) van de variantie verklaren:

- Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken. (4.20 1)
- Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad. (4.20 3)
- Ik dronk wel eens stiekem. (4.19 5)

Tabel 18 **Model Summary**

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,812(a)	,659	,659	,33881	,659	11457,720	1	5927	,000
2	,902(b)	,814	,813	,25061	,154	4907,537	1	5926	,000
3	,948(c)	,898	,898	,18531	,085	4913,563	1	5925	,000
4	,983(d)	,967	,967	,10504	,069	12515,522	1	5924	,000
5	1,000(e)	1,000	1,000	,00000	,033	8,3E+16	1	5923	,000

c Predictors: (Constant), 4.20.1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken., 4.20.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad., 4.19.5 Ik dronk wel eens stiekem.

e Predictors: (Constant), 4.20.1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken., 4.20.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden

schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad., 4.19.5 Ik dronk wel eens stiekem., 4.20.4 Mijn familie ergerde zich aan mijn drankgebruik., 4.20.6 Vrienden vonden dat ik minder moest gaan drinken.

Samenvoeging van de 3 subschalen (elk bestaande uit 3 items) leidt tot de definitieve verkorte lijst bestaande uit 9 items:

1. Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben. (4.18 2)
2. Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben. (4.18 3)
3. Drinken geeft me meer zelfvertrouwen. (4.18 5)
4. Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten? (4.23)
5. Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan. (4.19 3)
6. Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen. (4.19 4)
7. Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken. (4.20 1)
8. Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad. (4.20 3)
9. Ik dronk wel eens stiekem. (4.19 5)

Van deze 9 items representeren de items 1 tot en met 3 het aspect Drinken als copingmechanisme, de items 4 tot en met 6 het aspect Signalen van excessief (binge) drinken en de items 7 tot en met 9 het aspect Negatieve psychosociale gevolgen van drinken.

Tot slot zijn nog de betrouwbaarheden berekend van de 3 verkorte subschalen (Tabel 19). De Cronbach's α van de drie schalen blijkt respectievelijk ,640, ,642 en ,452 te zijn. De betrouwbaarheid van de subschalen Drinken als coping mechanisme en Signalen van excessief (binge) drinken lijkt daarmee, gezien het geringe aantal items, redelijk te zijn, de betrouwbaarheid van de subschaal Negatieve psychosociale gevolgen ligt er iets onder.

Tabel 19 Betrouwbaarheidsgegevens verkorte subschalen

Subschaal Drinken als coping mechanisme	Inter-Item Correlaties Gemiddeld	Inter-Item Correlaties Minimum	Inter-Item Correlaties Maximum	Corrected Item- Total Correlatie	Cronbach's Alpha (if Item Deleted)
	,372	,313	,445		
4.18.2 Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben.				,467	,520
4.18.3 Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben.				,497	,475
4.18.5 Drinken geeft me meer zelfvertrouwen.				,467	,614

Subschaal Signalen van excessief (binge) drinken	Inter-Item Correlaties Gemiddeld	Inter-Item Correlaties Minimum	Inter-Item Correlaties Maximum	Corrected Item- Total Correlatie	Cronbach's Alpha (if Item Deleted)
	,377	,350	,406		
4.23 Hoe vaak was u de afgelopen 12 maanden dronken of aangeschoten?				,432	,574
4.19.3 Ik ben wel eens wakker geworden nadat ik de dag ervoor gedronken had en ik wist niet meer wat ik tijdens het drinken had gedaan.				,475	,519
4.19.4 Als ik eenmaal begonnen was met drinken was het moeilijk voor me om te stoppen.				,453	,543

Subschaal Negatieve psycho- sociale gevolgen	Inter-Item Correlaties Gemiddeld	Inter-Item Correlaties Minimum	Inter-Item Correlaties Maximum	Corrected Item-Total Correlatie	Cronbach's Alpha (if Item Deleted)
	,265	,234	,308		
4.20.1 Heeft uw partner, of hebben uw ouders, de afgelopen 12 maanden wel eens geklaagd dat u teveel drinkt of aangeraden minder te drinken.				,340	,401
4.20.3 Heeft uw drinken de afgelopen 12 maanden schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad.				,356	,315
4.19.5 Ik dronk wel eens stiekem.				,286	,376

Controleanalyses

Ter controle van de verkregen resultaten zijn de correlaties berekend tussen de verkorte (3 maal 3 items) en onverkorte (5, 6 en 5 items) subschalen. Ter informatie zijn verder in de correlatiematrix (Tabel 20) opgenomen de somscores op de totale oorspronkelijke lijst (37 items) en de somscore op de verkorte (9 items) en onverkorte (16 items) samengevoegde subschalen. NB bij de samengevoegde subschalen wordt geen rekening gehouden met de gevonden factor structuur.

Uit Tabel 20 kunnen verschillende conclusies worden getrokken. Ten eerste wordt duidelijk dat de correlaties tussen de verkorte en onverkorte subschalen hoog zijn: r^2 respectievelijk ,946, ,935 en ,946 (Coping, Signalen excessief drinken en Negatieve psychosociale gevolgen). De verkorte subschalen lijken daarmee in hoge mate representatief voor de gevonden factoren. Ten tweede blijken de verkorte subschalen onderling relatief laag te correleren (r^2 tussen ,193 (Coping – Negatieve psychosociale gevolgen) en ,451 (Signalen excessief drinken – Negatieve psychosociale gevolgen)) wat er op duidt dat de subschalen onafhankelijke aspecten van probleemdrinken meten; iets wat ook al uit Tabel 10 duidelijk was geworden. Tot

slot blijkt ook de correlatie tussen de verkorte lijst bestaande uit 9 items en de oorspronkelijke lijst bestaande uit 37 items hoog te zijn ($r^2 = ,925$) wat er op duidt dat de verkorte lijst in zijn geheel representatief is voor de oorspronkelijke lijst.

Tabel 20 Correlaties tussen de (som)scores op de oorspronkelijke en ingekorte (sub)schalen

	Total 37 items	Total 16 items	Total 9 items	Coping 5 items	Sign. exc. 6 items	Gevolg 5 items	Coping 3 items	Sign. exc. 3 items	Gevolg 3 items
Total 37 items	1								
Total 16 items	,969	1							
Total 9 items	,925	,960	1						
Coping 5 items	,707	,778	,769	1					
Sign. exc. 6 items	,830	,831	,769	,369	1				
Gevolg 5 items	,651	,625	,614	,236	,469	1			
Coping 3 items	,658	,729	,782	,946	,345	,203	1		
Sign. exc. 3 items	,789	,791	,797	,353	,935	,477	,332	1	
Gevolg 3 items	,607	,587	,611	,221	,436	,946	,193	,451	1

All Correlations significant at the 0.01 level (2-tailed).

Conclusie

Uit het bovenstaande is duidelijk geworden dat de 3 verkorte subschalen representatief zijn voor de 3 factoren waaruit de oorspronkelijke lijst is opgebouwd. Door het gebruik van de verkorte vragenlijst probleemdrinken, bestaande uit 9 items, kan daarmee probleemdrinken op een eenvoudige en snelle maar ook betrouwbare en valide manier gemeten worden.

DE PRAKTISCHE TOEPASSING VAN DE VERKORTE VRAGENLIJST PROBLEEMDRINKEN

Aan het eind van deze rapportage komen nog enkele punten aan de orde voor het praktische gebruik van de verkorte vragenlijst probleemdrinken, zoals in gezondheidsenquêtes van de GGD, bijvoorbeeld in combinatie met de standaard alcoholvragen (Bijlage 1). Aan de orde komen achtereenvolgens het antwoordformaat (antwoordcategorieën) van de 9 items, de scoring van de antwoorden, het gebruik van de verkorte vragenlijst probleemdrinken voor de bepaling van de prevalentie van probleemdrinken en, tot slot, enkele analyses naar de betrouwbaarheid van de verkorte

vragenlijst probleemdrinken binnen specifieke demografische groepen (leeftijd, geslacht en opleiding) en de mate waarin een score op de verkorte vragenlijst probleemdrinken een jaar later voorspelt.

Antwoordcategorieën

In de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken, bestaande uit 37 items, werd gebruik gemaakt van 5 verschillende antwoordschalen. Zo waren de vragen die betrekking hebben op drinken als coping mechanisme voorzien van een 4-punts helemaal (on)eens schaal en een 6-punts hoe vaak schaal, de vragen die betrekking hebben op signalen van excessief (binge) drinken van een 6- en 7-punts hoe vaak schaal en de vragen naar de negatieve psychosociale gevolgen van een 4- en 6-punts hoe vaak schaal.

Omwille van eenvoud en eenduidigheid verdient het de voorkeur de 9 items van de verkorte schaal probleemdrinken te voorzien van een beperkter aantal antwoordschalen. Vanwege de aard van de vragen is het niet mogelijk alle vragen te voorzien van een zelfde kwantitatieve (Hoe vaak) antwoordschaal; een item als 'Drinken geeft me meer zelfvertrouwen' leent zich daar slecht voor. De 3 items die het aspect Drinken als copingmechanisme representeren in de vorm van een stelling waar de respondent het in meer of mindere mate mee eens of oneens kan zijn, worden daarom van een 4-punts Helemaal (on)eens schaal voorzien. De vraagstelling voor deze 3 items is daarmee identiek aan de vraagstelling in de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken en luidt: "In hoeverre bent u het voor de afgelopen 12 maanden eens of oneens met de stelling ...". De respondent kan daarbij kiezen uit de antwoorden 'Helemaal mee eens', 'Tamelijk mee eens', 'Tamelijk mee oneens' en 'Helemaal mee oneens'. De overige 6 items worden alle voorzien van een 5-punts hoe vaak schaal en de vraag: "Geef alstublieft aan hoe vaak u de afgelopen 12 maanden de volgende ervaringen heeft gehad". De respondent kan daarbij kiezen uit de antwoordcategorieën 'Nooit', 'Minder dan 1 keer per maand', '1 tot 3 keer per maand', '1 tot 4 keer per week' en '5 keer per week of meer'. De items 4.19.3, 4.19.4, 4.19.5, 4.20.1 en 4.20.3 zijn tekstueel aangepast om binnen dit stramien te passen. De uiteindelijke 9 items met de bijbehorende antwoordcategorieën staan vermeld in Tabel 21.

Tabel 21 Verkorte vragenlijst probleemdrinken

In hoeverre bent u het voor de afgelopen 12 maanden eens of oneens met de stelling:

		Helemaal mee eens	Tamelijk mee eens	Tamelijk mee oneens	Helemaal mee oneens
1	Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben	☐	☐	☐	☐
2	Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben	☐	☐	☐	☐
3	Drinken geeft me meer zelfvertrouwen	☐	☐	☐	☐

Geef alstublieft aan hoe vaak u de afgelopen 12 maanden de volgende ervaringen heeft gehad:

		Nooit	Minder dan 1 keer per maand	1 tot 3 keer per maand	1 tot 4 keer per week	5 keer of meer per week
4	Hoe vaak was u dronken of aangeschoten?	☐	☐	☐	☐	☐
5	Hoe vaak bent u wakker geworden nadat u de dag ervoor gedronken had en wist u niet meer wat u tijdens het drinken had gedaan?	☐	☐	☐	☐	☐
6	Hoe vaak vond u het moeilijk om te stoppen met drinken nadat u eenmaal was begonnen?	☐	☐	☐	☐	☐
7	Hoe vaak hebben uw partner of uw ouders geklaagd dat u teveel drinkt of u aangeraden minder te drinken?	☐	☐	☐	☐	☐
8	Hoe vaak heeft uw drinken schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad?	☐	☐	☐	☐	☐
9	Hoe vaak heeft u stiekem gedronken?	☐	☐	☐	☐	☐

Score op de verkorte vragenlijst probleemdrinken

Voor de bepaling van de score op de verkorte vragenlijst probleemdrinken worden, net als in de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken, de items gedichotomiseerd: bij de items 1 tot en met 3 krijgen de antwoorden ‘Helemaal / Tamelijk mee eens’ de waarde 1 en de antwoorden ‘Helemaal / Tamelijk mee oneens’ de waarde 0. Bij item 4 krijgen de antwoorden ‘Nooit’ en ‘Minder dan maandelijks’ de waarde 0 en de overige antwoorden de waarde 1. Bij item 5 tot en met 9, tot slot, krijgt het antwoord ‘Nooit’ de waarde 0 en de overige antwoorden de waarde 1 (zie ook Tabel 21). De

dichotomisering komt hiermee overeen met de dichotomisering van de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken.

Om de score op de probleemindex van de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken te bepalen, werd per probleemgebied eerst een ruwe score berekend op basis van gehercodeerde itemresponsies. Deze ruwe scores werden vervolgens wederom gehercodeerd waarna de gehercodeerde ruwe scores van de 5 probleemgebieden bij elkaar werden opgeteld. Zie van Dijck & Knibbe (2005) pagina 13-16 voor uitgebreidere verantwoording van de gevolgde procedure. In de verkorte vragenlijst probleemdrinken worden, wederom omwille van eenvoud en eenduidigheid, de gehercodeerde antwoorden op de 9 items eenvoudig bij elkaar opgeteld. De resulterende score ligt daarmee tussen 0 en 9 (zie Tabel 22).

Tabel 22 Score op de probleemindex van de verkorte vragenlijst (9 items)

Score probleemindex	Frequency	Percent	Cumulative Percent
0	3247	54,8	54,8
1	999	16,8	71,6
2	717	12,1	83,7
3	452	7,6	91,3
4	245	4,1	95,5
5	135	2,3	97,7
6	80	1,3	99,1
7	35	,6	99,7
8	14	,2	99,9
9	5	,1	100,0
Total	5929	100,0	

Bovenstaande dichotomisering van de scores op de 9 items dient met name om een populatie te kunnen onderverdelen in probleemdrinkers en niet-probleemdrinkers wat relevant is voor prevalentiebepalingen. Daarnaast kan echter de ongedichotomiseerde ruwe score ook gebruikt worden om een gedetailleerder beeld te krijgen van de ernst van probleemdrinken. Daartoe krijgen de antwoorden ‘Helemaal mee oneens’ tot ‘Helemaal mee eens’ respectievelijk de waarden 0 tot en met 3 toegekend en de antwoorden ‘Nooit’ tot en met ‘5 keer per week of meer’ respectievelijk de waarden 4 tot en met 9. De mogelijke score varieert daardoor van 0 tot en met 33 punten. Overigens dient ook bij de interpretatie van de ruwe scores een drempelwaarde ten aanzien van de alcoholconsumptie in acht te worden genomen.

Prevalentiebepaling

Eén van de belangrijkste doelstellingen van het huidige project is te komen tot een handzaam, betrouwbaar en valide instrument waarmee de prevalentie van probleemdrinken in een populatie kan worden vastgesteld. De verkorte vragenlijst probleemdrinken is dus geen klinisch diagnostisch instrument waarmee individuele diagnoses gesteld kunnen worden. Voor het bepalen van de prevalentie van probleemdrinken is het noodzakelijk een zogenaamd cut-off point (drempelwaarde) voor de probleemindex op te stellen. Een score boven deze drempelwaarde duidt op het vóórkomen van probleemdrinken, een score onder de drempelwaarde duidt op de afwezigheid van probleemdrinken. Eventueel zouden ook gradaties aangebracht kunnen worden zoals een tussencategorie ‘risicodrinken’. Probleemdrinken is echter geen discontinue categoriale variabele maar een continue variabele. Met andere woorden, probleemdrinken is geen toestand waar wel of niet sprake van is maar een toestand waar in meer of minder mate sprake van is. Dit maakt duidelijk dat het vaststellen van een drempelwaarde altijd enigszins arbitrair is. Prevalentiebepalingen van probleemdrinken hebben dan ook vooral een relatieve waarde waarmee bijvoorbeeld metingen over de tijd of tussen verschillende groepen met elkaar kunnen worden vergeleken. Bij waardering van de absolute waarde van een prevalentiebepaling moet rekening gehouden worden met genoemde beperking.

Naast een drempelwaarde op de probleemindex is er ook nog de vraag naar de drempelwaarde wat betreft het alcohol consumptieniveau. In de oorspronkelijke definitie van probleemdrinken ontwikkeld door Garretsen (1982; 1983) en Knibbe (1982; 1984) en later nagevolgd door Bongers (1998) en van Dijck en Knibbe (2005; 2006) is altijd een drempel voor alcoholconsumptie aangehouden voordat iemand als probleemdrinker geïdentificeerd werd en ook voor de prevalentieschatting van probleemdrinken met de verkorte vragenlijst zal deze drempelwaarde aangehouden worden. Deze drempelwaarde voor het alcoholgebruik voorkomt dat personen tot probleemdrinker worden bestempeld terwijl er geen sprake is van substantieel alcoholgebruik. De drempelwaarde voor het alcoholgebruik komt op het volgende neer: iemand moet om tot probleemdrinker te kunnen worden bestempeld tenminste

- 21 dagen per maand 4 of meer glazen per dag drinken en/of
- 1 keer per week 6 of meer glazen op een dag drinken.

Personen die aan deze eis voldoen worden, in navolging van het rapport van van Dijk en Knibbe (2005), omschreven als zware drinkers. Om nu tot probleemdrinker te kunnen worden bestempeld dient aan beide voorwaarden te zijn voldaan; dat wil zeggen voldoen aan de drempelwaarde van de probleemindex en tenminste 21 dagen per maand 4 of meer glazen per dag drinken en/of 1 keer per week 6 of meer glazen op een dag drinken.

Drempelwaarde verkorte probleemindex

De meest voor de hand liggende drempelwaarden voor de probleemindex zijn tenminste 1, 2 of 3 vragen positief beantwoord. Hoe hoger het vereiste aantal positieve antwoorden hoe specifiek de lijst wordt, dat wil zeggen, hoe kleiner de kans dat iemand ten onrecht het predicaat probleemdrinker krijgt opgelegd. Hoe lager het vereiste aantal positieve antwoorden hoe sensitiever de lijst wordt, dat wil zeggen, hoe groter de kans dat een probleemdrinker ook daadwerkelijk door de test als zodanig wordt aangemerkt.

Om nu de optimale drempelwaarde voor de verkorte vragenlijst probleemdrinken te bepalen worden de sensitiviteit en specificiteit bepaald bij een drempelwaarde van tenminste 1, 2 of 3 positieve antwoorden waarbij de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken als gouden standaard wordt gehanteerd. Daarnaast wordt ook de correlatie met de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken en de prevalentie van probleemdrinken per drempelwaarde berekend. Ter informatie: de prevalentie probleemdrinken binnen de onderzoekspopulatie (bestaande uit mensen die aangegeven hebben het afgelopen jaar alcohol gedronken te hebben en geen van de 37 items van de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken onbeantwoord hebben gelaten), bedraagt 9,9%³ volgens de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken. Voor de duidelijkheid: in alle gevallen is naast de drempelwaarde van de probleemindex ook de drempelwaarde voor alcoholconsumptie aangehouden. De resultaten van de analyses staan in Tabel 23.

Uit de tabel wordt duidelijk dat zuiver op basis van de sensitiviteit, specificiteit en correlatie met de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken, een drempelwaarde van tenminste 1 positief antwoord de voorkeur zou verdienen. De

---

³ Dit percentage wijkt af van het door van Dijk en Knibbe (2005) gepresenteerde cijfer vanwege de afwijkende onderzoekspopulatie en het niet gebruiken van weegfactoren in het huidige onderzoek. Deze 9,9% is dus geen schatting van het aantal probleemdrinkers binnen de Nederlandse populatie van 16-70 jaar.

verkorte vragenlijst zou echter bij hantering van het tenminste 1 positief antwoord criterium het aantal probleemdrinkers overschatten in vergelijking met de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinkers. Bovendien, zo blijkt uit Tabel 22, heeft bijna de helft (45,2%) van de onderzoekspopulatie tenminste 1 vraag positief beantwoord wat duidelijk maakt dat een dergelijke score niet op ernstig afwijkend gedrag duidt. Vanuit deze bevindingen wordt er voor gekozen tenminste 2 positieve antwoorden als drempelwaarde te hanteren om zodoende de kans dat personen ten onrechte als probleemdrinker worden aangemerkt te minimaliseren. Een drempelwaarde van tenminste 2 positieve antwoorden leidt tot een conservatieve schatting van het aantal probleemdrinkers en betreft daarbij alleen de meer serieuze gevallen van probleemdrinken. Hantering van het tenminste 2 antwoorden positief criterium paart een hoge sensitiviteit (83,5%) aan een zeer hoge specificiteit (99,0%) ten opzichte van de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken en leidt tot een prevalentieschatting die slechts marginaal afwijkt van de schatting op basis van de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken (namelijk 9,2% vs. 9,9%).

Tabel 23   Sensitiviteit, specificiteit, correlatie met oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken en prevalentie volgens verkorte lijst probleemdrinken per drempelwaarde

	Sensitiviteit %	Specificiteit %	r^2	Prevalentie probleemdrinken %
Drempelwaarde tenminste 1 positief antwoord	98,0	97,5	,881	11,9
Drempelwaarde tenminste 2 positieve antwoorden	83,5	99,0	,855	9,2
<i>Drempelwaarde tenminste 3 positieve antwoorden</i>	65,1	99,8	,777	6,7

In Tabel 24 staat het al dan niet positief scoren op de probleemindex van de verkorte vragenlijst probleemdrinken (tenminste 2 antwoorden positief) uitgezet tegen het al dan niet voldoen aan de drempelwaarde ten aanzien van de alcoholconsumptie (tenminste 21 dagen per maand 4 of meer glazen per dag drinken en/of 1 keer per week 6 of meer glazen op een dag drinken) vermeld. Uit Tabel 24 wordt duidelijk dat 28,4% van de drinkende populatie aan de voorwaarde voldoet tenminste 2 items van de verkorte vragenlijst probleemdrinken positief te hebben ingevuld. Daarnaast blijkt 14,9% van de drinkende populatie aan de drempelwaarde voor alcoholconsumptie te

voldoen en tenminste 21 dagen per maand 4 of meer glazen per dag en/of 1 keer per week 6 of meer glazen op een dag te drinken. Bijna 10% (9,2%) voldoet aan beide voorwaarden en dient daarmee tot probleemdrinker gerekend worden.

Tabel 24 Percentages van de drinkende bevolking die scoren op de probleemindex van de verkorte vragenlijst en meer of minder drinken dan de alcoholconsumptie drempelwaarde

		tenminste 21 dagen per maand 4 of meer glazen per dag drinken en/of 1 keer per week 6 of meer glazen op een dag drinken		Totaal
		Nee	Ja	
Tenminste 2 positieve antwoorden probleemindex	Nee	3900	339	4239
% van het totaal		65,9%	5,7%	71,6%
	Ja	1138	543	1681
% van het totaal		19,2%	9,2%	28,4%
Totaal		5038	882	5920
% van het totaal		85,1%	14,9%	100,0%

In Tabel 25 wordt een vergelijking van de verkorte vragenlijst probleemdrinken met de oorspronkelijke vragenlijst weergegeven. Uit de vergelijking wordt duidelijk dat er een grote overeenkomst is tussen beide vragenlijsten wat ook al bleek uit de hoge onderlinge correlatie ($r^2 = ,855$). Van de 588 respondenten die volgens de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinker waren (9,9% van de drinkende populatie, ter vergelijking: 9,2% van de drinkende populatie is volgens de verkorte lijst probleemdrinker), zijn 491 (83,5%) dit ook volgens de verkorte vragenlijst. Andersom is 90,4% van de respondenten die volgens de verkorte vragenlijst probleemdrinker is dit ook volgens de oorspronkelijke vragenlijst. De kans dat iemand volgens de verkorte vragenlijst wel en volgens de oorspronkelijke vragenlijst niet probleemdrinker is ('vals positief'), bedraagt daarmee 9,6%. De kans dat iemand volgens de verkorte vragenlijst niet en volgens de oorspronkelijke vragenlijst wel probleemdrinker is ('vals negatief'), bedraagt 1,8%.

Tabel 25 Vergelijking oorspronkelijke en verkorte vragenlijst probleemdrinken

		Oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken		Totaal
		nee	ja	
Verkorte vragenlijst probleemdrinken	nee % of Totaal	5286 89,2%	97 1,6%	5383 90,8%
	ja % of Totaal	52 0,9%	491 8,3%	543 9,2%
Totaal % of Totaal		5338 90,1%	588 9,9%	5926 100,0%

Prevalentie volgens de oorspronkelijke en verkorte vragenlijst probleemdrinken

Wanneer nu de zojuist bepaalde drempelwaarde van tenminste 2 positieve antwoorden van de verkorte vragenlijst probleemdrinken op de gehele onderzoekspopulatie wordt toegepast, dus inclusief de geheelonthouders en voormalige drinkers (n = 7406), en daarbij ook de wegingsfactoren worden gebruikt die de steekproef representatief maken voor de Nederlandse bevolking van 16 tot 70 jaar, dan blijkt de prevalentie van probleemdrinken 9,3% te bedragen. Ter vergelijking, in de zelfde populatie onder de zelfde voorwaarden bedraagt de prevalentie probleemdrinken volgens de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken 10,5%⁴. Wanneer de drempelwaarde op tenminste 1 positief antwoord zou zijn gesteld dan zou de prevalentie onder de zelfde voorwaarden volgens de verkorte vragenlijst 11,9% hebben bedragen. De gehanteerde wegingsfactoren hebben betrekking op geslacht, leeftijd en urbanisatiegraad zodat de gepresenteerde percentages op deze punten een afspiegeling vormen van de Nederlandse bevolking (Van Dijck & Knibbe, 2005).

Invloed leeftijd, geslacht en opleiding

Verder is nog onderzocht of de mate waarin de uitkomsten van de verkorte vragenlijst overeen komt met de uitkomsten van de oorspronkelijke vragenlijst, onafhankelijk is van een drietal demografische variabelen. Met andere woorden, functioneert de verkorte vragenlijst probleemdrinken bij jongeren net zo goed als bij ouderen, net zo goed bij mannen als bij vrouwen en net zo goed bij laag opgeleiden als bij hoog opgeleiden? Voor deze analyses is de onderzoekspopulatie onderverdeeld in jongeren (maximaal 30 jaar oud, n = 821) en ouderen (ouder dan 30 jaar, n = 5020), in mannen

⁴ Het hier gemelde percentage wijkt marginaal af van het percentage (10,3%) vermeld door van Dijck en Knibbe (2005) door een iets andere benadering van de ontbrekende waarden.

(n = 3309) en vrouwen (n = 2541) en in laag opgeleiden (maximaal lager, voorbereidend of middelbaar algemeen onderwijs, n = 2141) en hoog opgeleiden (minimaal middelbaar beroeps, hoger algemeen of VWO onderwijs, n = 3484). Vervolgens zijn tussen de groepen de sensitiviteit, specificiteit en de correlatie tussen de oorspronkelijke en verkorte vragenlijst vergeleken. Ter informatie is ook per groep de prevalentie van probleemdrinken op basis van de verkorte vragenlijst probleemdrinken berekend.

Tabel 26 Verschillen naar demografische variabelen

		Sensitiviteit %	Specificiteit %	r ²	Prevalentie probleemdrinken % o.b.v. verkorte vragenlijst
Leeftijd					
-	jong	87,2	99,7	,913	13,5
-	oud	82,9	98,9	,841	8,5
Geslacht					
-	man	82,5	98,4	,837	13,2
-	vrouw	89,6	99,8	,919	3,9
Opleiding					
-	laag	85,0	98,2	,831	10,3
-	hoog	84,7	99,5	,887	8,7
<i>Totaal</i>		83,5	99,0	,855	9,2

Uit de resultaten (Tabel 26) blijkt dat er geringe verschillen bestaan in met name de sensitiviteit tussen de verschillende door de demografische variabelen gedefinieerde groepen. De verkorte vragenlijst blijkt relatief minder goed ouderen dan jongeren en minder goed mannen dan vrouwen te identificeren die scoren op de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken. Deze verschillen zouden geminimaliseerd kunnen worden door de drempelwaarde te verlagen naar tenminste 1 positief antwoord. Een dergelijke drempelwaarde leidt echter tot een verhoging van het aantal mensen dat ten onrechte als probleemdrinker worden aangemerkt (zie de paragraaf Drempelwaarde verkorte probleemindex) wat niet opweegt tegen het relatief geringe verlies aan sensitiviteit bij handhaving van het tenminste 2 positieve antwoorden criterium. De verschillen zijn bovendien niet van dien aard dat de conclusie dat de verkorte lijst probleemdrinken goed overeen komt met de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken herzien zou moeten worden.

Longitudinale voorspelling van probleemdrinken

Tot slot is onderzocht in welke mate een score op de verkorte vragenlijst probleemdrinken een jaar later voorspelt. Voor deze analyses zijn alleen de data gebruikt van de 1453 respondenten waarvan 2 metingen beschikbaar zijn (Van Dijk & Knibbe, 2006). Middels een regressieanalyse waarbij als afhankelijke variabele het al dan niet probleemdrinker zijn op tijdstip t_1 (zoals bepaald door de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken) en als onafhankelijke variabele het al dan niet probleemdrinker zijn op tijdstip t_0 werd ingevoerd, is bepaald hoeveel variantie de probleemdrinkstatus op t_0 verklaard van de probleemdrinkstatus op t_1 . Wanneer de probleemdrinkstatus op t_0 wordt bepaald door de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken verklaard deze status 24,8% variantie. Wanneer de probleemdrinkstatus op t_0 wordt bepaald door de verkorte vragenlijst probleemdrinken komt de verklaarde variantie op 21,3% (Tabel 27). Hoewel de verklaarde variantie wel is afgenomen blijkt ook de verkorte vragenlijst probleemdrinken het vóórkomen van probleemdrinken een jaar later goed te kunnen voorspellen.

Tabel 27 Predictoren van probleemdrinken

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,498(a)	,248	,247	,24771
2	,462(b)	,213	,213	,26271

a Predictors: (Constant), Probleemdrinkstatus volgens oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken

b Predictors: (Constant), Probleemdrinkstatus volgens verkorte vragenlijst probleemdrinken

CONCLUSIES

- Probleemdrinken zoals geoperationaliseerd in de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken omvat 3 hoofdaspecten: signalen van excessief (binge) drinken, drinken als coping mechanisme en negatieve psychosociale gevolgen van drinken, deze 3 aspecten vormen de basis voor de 3 subschalen van de verkorte vragenlijst probleemdrinken
- De verkorte vragenlijst probleemdrinken bestaande uit 3 maal 3 items representeert goed de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken bestaande uit 37 items

- Het hanteren van een drempelwaarde van tenminste 2 vragen positief leidt tot een operationele definitie van probleemdrinken die het meest overeenkomt met die van de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken
- Daarbij dient de zelfde drempelwaarde voor de alcoholconsumptie als bij de oorspronkelijke operationele definitie van probleemdrinken aangehouden te worden: tenminste 21 dagen per maand 4 of meer glazen per dag drinken en/of 1 keer per week 6 of meer glazen op een dag drinken
- Door de scores te dichotomiseren kan een onderscheid gemaakt worden tussen probleemdrinkers en niet-probleemdrinkers wat met name relevant is voor prevalentiebepalingen. Daarnaast kan echter de ongedichotomiseerde ruwe score ook gebruikt worden om een gedetailleerder beeld te krijgen van de ernst van probleemdrinken.
- Er blijken geen relevante verschillen in sensitiviteit en specificiteit naar geslacht, leeftijd en opleiding te bestaan
- De voorspellende waarde van de verkorte vragenlijst probleemdrinken voor probleemdrinken 1 jaar later is vergelijkbaar met die van de oorspronkelijke vragenlijst probleemdrinken
- Om het invullen van de vragenlijst te vereenvoudigen en daarmee de response te maximaliseren, dient de vragenlijst te worden voorzien van de antwoordcategorieën zoals in dit rapport beschreven (zie Appendix)
- De verkorte vragenlijst probleemdrinken kan eenvoudig en met een minimale verhoging van de belasting aan bijvoorbeeld regionale gezondheidsenquêtes toegevoegd worden

Door het gebruik van de verkorte vragenlijst probleemdrinken, bestaande uit 9 items, kan probleemdrinken op een eenvoudige en snelle maar ook betrouwbare en valide manier gemeten worden. De verschillen in de meetprestaties tussen de oorspronkelijke en de verkorte vragenlijst probleemdrinken blijken gering.

REFERENTIES

- Alcoholnota; Nota over de intensivering van het beleid tegen alcoholmisbruik (2001-2003)* (2000) Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- APA. (1995). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. (4th ed.): Washington, DC, US: American Psychiatric Publishing, Inc.
- Bongers, I. M. B. (1998). *Problem drinking among the general population: A public health issue?*, Erasmus University Rotterdam, Rotterdam.
- Candel, M. J. J. M. (2001). *Meten van probleemgedrag t.a.v. alcoholconsumptie. Rapportage van de schaalanalyse*. Maastricht: Methodologie & Statistiek, Universiteit Maastricht.
- Garretsen, H. F. L. (1982). *Probleemdrinken: Onderzoek in Rotterdam basisgegevens voor een alcoholbeleid*. Rotterdam: GG&GD Rotterdam.
- Garretsen, H. F. L. (1983). *Probleemdrinken: Prevalentiebepaling, beïnvloedende factoren en preventiemogelijkheden. Theoretische overwegingen en onderzoek in Rotterdam.*, Katholieke Universiteit Nijmegen, Lisse.
- Kiezen voor gezond leven 2007 - 2010* (2006) Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- Knibbe, R. A. (1982). *Probleemdrinken in Limburg*. Maastricht: Rijksuniversiteit Limburg.
- Knibbe, R. A. (1984). *Van gangbaar tot problematisch alcoholgebruik*. Rijksuniversiteit Limburg, Maastricht.
- Mededeling van de commissie aan de raad, het Europees parlement, het Europees economisch en sociaal comité en het comité van de regio's Een EU-strategie ter ondersteuning van de lidstaten bij het beperken van aan alcohol gerelateerde schade* (2006) Commissie van de Europese Gemeenschappen
- Van Dijck, D., & Knibbe, R. A. (2005). *De prevalentie van probleemdrinken in Nederland*. Maastricht: Universiteit Maastricht.
- Van Dijck, D., & Knibbe, R. A. (2006). *De incidentie, remissie en chroniciteit van probleemdrinken in de algemene Nederlandse bevolking Een longitudinaal onderzoek*. Maastricht: Universiteit Maastricht.

Vragen over alcoholische drank

F1.

Wilt u aangeven welke soorten alcoholhoudende drank u in de afgelopen 12 maanden wel eens heeft gedronken? (*U mag bij deze vraag meer dan één hokje aankruisen*).

- Bier (geen alcoholarm of alcoholvrij/malt bier)
- Wijn, sherry, port, vermout
- Likeur, advocaat, bessenjenever, citroenjenever
- Jenever, brandewijn, vieux, rum, cognac, whisky, wodka of ander gedestilleerd
- Alcoholhoudende drank gemengd met frisdrank of met vruchtensap (breezers, shooters e.d.)
- Ik dronk vroeger wel, maar ik heb de afgelopen 12 maanden geen alcoholhoudende dranken gedronken → ga verder met vraag G1
- Ik heb nooit alcoholhoudende dranken gedronken → ga verder met vraag G1

F2.

Op hoeveel van de 4 doordeweekse dagen (hiermee wordt bedoeld maandag t/m donderdag) drinkt u gemiddeld genomen alcoholhoudende drank?

- 4 dagen
- 3 dagen
- 2 dagen
- 1 dag
- Minder dan 1 dag
- Ik drink nooit op doordeweekse dagen →
ga verder met F4

F3.

Als u op zo'n doordeweekse dag alcoholhoudende drank gebruikt, hoeveel glazen drinkt u dan gemiddeld? (*Het gaat hierbij nog steeds om maandag t/m donderdag*). Met een glas wordt bedoeld een glas dat voor die drank gebruikelijk is. Reken voor een blikje of flesje bier 1,5 glas. Dus twee flesjes bier is 3 glazen (halve glazen naar boven afronden).

Ik drink op zo'n doordeweekse dag gemiddeld   Glas/glazen

-
- F4. Op hoeveel van de 3 weekenddagen (hiermee wordt bedoeld vrijdag t/m zondag) drinkt u gemiddeld genomen alcoholhoudende drank?
- 3 dagen
 2 dagen
 1 dag
 Minder dan 1 dag
 Ik drink nooit in het weekend → ga verder met vraag F6
-

- F5. Als u op zo'n dag in het weekend alcoholhoudende drank gebruikt, hoeveel glazen drinkt u dan gemiddeld? *(Het gaat hierbij nog steeds om vrijdag t/m zondag). Met een glas wordt bedoeld een glas dat voor die drank gebruikelijk is. Reken voor een blikje of flesje bier 1,5 glas. Dus twee flesjes bier is 3 glazen (halve glazen naar boven afronden).*

Glas/glazen

- F6. Hoe vaak heeft u de afgelopen zes maanden 6 of meer glazen alcoholhoudende drank op één dag gedronken.

	Elke dag	5-6 keer per week	3-4 keer per week	1-2 keer per week	1-3 keer per maand	3-5 keer per half jaar	1-2 keer per half jaar	Nooit
6 of meer glazen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

APPENDIX

De verkorte vragenlijst probleemdrinken

In hoeverre bent u het voor de afgelopen 12 maanden eens of oneens met de stelling:

		Helemaal mee eens	Tamelijk mee eens	Tamelijk mee oneens	Helemaal mee oneens
1	Drinken vrolijkt me op als ik in een slechte bui ben	☐	☐	☐	☐
2	Drinken helpt me om me beter te voelen als ik gespannen of nerveus ben	☐	☐	☐	☐
3	Drinken geeft me meer zelfvertrouwen	☐	☐	☐	☐

Geef alstublieft aan hoe vaak u de afgelopen 12 maanden de volgende ervaringen heeft gehad:

		Nooit	Minder dan 1 keer per maand	1 tot 3 keer per maand	1 tot 4 keer per week	5 keer of meer per week
4	Hoe vaak was u dronken of aangeschoten?	☐	☐	☐	☐	☐
5	Hoe vaak bent u wakker geworden nadat u de dag ervoor gedronken had en wist u niet meer wat u tijdens het drinken had gedaan?	☐	☐	☐	☐	☐
6	Hoe vaak vond u het moeilijk om te stoppen met drinken nadat u eenmaal was begonnen?	☐	☐	☐	☐	☐
7	Hoe vaak hebben uw partner of uw ouders geklaagd dat u teveel drinkt of u aangeraden minder te drinken?	☐	☐	☐	☐	☐
8	Hoe vaak heeft uw drinken schadelijke gevolgen voor uw thuissituatie gehad?	☐	☐	☐	☐	☐
9	Hoe vaak heeft u stiekem gedronken?	☐	☐	☐	☐	☐

Om tot probleemdrinker te worden bestempeld dienen tenminste 2 vragen positief te worden beantwoord (antwoord rechts van de vette lijn) en tenminste 21 dagen per maand 4 of meer glazen per dag en/of 1 keer per week 6 of meer glazen op een dag gedronken te worden.

